

Stanisław STĘPIEŃ

# Powstańcy Styczniowi w Przemyślu i okolicy



1863

*Za naszą i waszą wolność...*



Na okładce wykorzystano fotografie powstańców styczniowych  
ze zbiorów Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej oraz Muzeum Historycznego we Lwowie  
Na fotografiach od lewej kolejno: Adolf Amort, Michał Dornwald, Franciszek Gamski, Adam Sapieha,  
Aleksander Dworski, Wojciech Hradel, Leopold Hauser

Współpraca merytoryczna:

**Bogumiła KOWAL**  
**Anna SICIĄK**

Konsultacje  
**Lucjan FAC**

**Publikacja powstała w ramach zadania pt.: „Ocalić od zapomnienia”.  
Pamięć Powstania Styczniowego 1863-1864 i jej wpływ na rozwój lokalnego patriotyzmu**

**Dofinansowano ze środków Biura „Niepodległa”  
w ramach Programu Dotacyjnego „Powstanie Styczniowe 1863-1864”**



Ministerstwo Kultury  
i Dziedzictwa Narodowego

*niepodległa*



Partner zadania:



Muzeum Narodowe  
Ziemi Przemyskiej

Projekt graficzny:

**Robert P. STACHOWICZ**

© – Południowo-Wschodni Instytut Naukowy w Przemyśle  
Katalog „Powstańcy styczniowi w Przemyśle i okolicy”  
jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowa  
Zezwala się na dowolne wykorzystanie publikacji pod warunkiem zachowania ww. informacji,  
w tym informacji o licencji i posiadaczach praw.

**ISBN: 978-83-60374-44-3**

**Stanisław STĘPIEŃ**

---

**1863**

**Powstańcy Styczniowi  
w Przemyślu i okolicy**



---

*Za naszą i waszą wolność...*

---



Sztandar jednego z oddziałów powstańczych  
Muzeum WP w Warszawie

*Ojcowie nasi rozpoczęli walkę o niepodległość Ojczyzny. Szli nie w lśniących mundurach, [...] nie w przepychu techniki, lecz z strzelbami myśliwskimi i kosami na armaty i karabiny. Prowadzili wojnę rok cały, pozostając, jako żołnierze, niedoścignionym ideałem zapалу, ofiarności i trwania w nierównej walce, w warunkach fizycznych jak najcięższych. [...] Dla nas, żołnierzy wolnej Polski, powstańcy 1863 r. są i pozostaną ostatnimi żołnierzami Polski, walczącej o swą swobodę; pozostaną wzorem wielu cnót żołnierskich, które naśladować będziemy.*

Fragment rozkazu Naczelnego Wodza Józefa Piłsudskiego do żołnierzy Wojska Polskiego wydanego 21 stycznia 1919 r. w przeddzień 56. rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego

## Powstanie Styczniowe na ziemiach polskich (1863–1864)

Kłęska Powstania Listopadowego 1830–1831 nie załamała ducha walki Polaków o niepodległość Ojczyzny. 22 stycznia 1863 r. wybuchło kolejne polskie ogólnonarodowe powstanie przeciwko Rosji carskiej. Polacy pragnęli wolności. Powstanie było największym i najdłuższym zrywem niepodległościowym Polaków w okresie zaborów. Władze powstańcze wchodziły do walki z caratem zarówno Polaków, jak i inne narody przedrozbiorowej Rzeczypospolitej bez różnicy wiary i rodu, pochodzenia i stanu. Ludności chłopskiej ogłoszono dekret uwłaszczeniowy. Pierwszym dyktatorem powstania został gen. Ludwik Mierosławski (17 II – 11 III 1863), drugim – gen. Marian Langiewicz (11 – 18 III 1863), a ostatnim gen. Romuald Traugutt (17 X 1863 – 10 IV 1864). Powołano Rząd Narodowy, podzielono kraj na województwa i powiaty, mianowano ich naczelników – stworzono tajne państwo polskie w granicach przedrozbiorowych. Do powstańczych cywilnych władz terenowych należało ściąganie podatków, administrowanie miastami, utrzymanie poczty, aprowizacja walczących oddziałów, opieka nad rodzinami powstańców. Demokratyczne i wolnościowe hasła powstańcze przyciągały ochotników z Francji, Włoch, Niemiec, Anglii, Szwajcarii i Węgier, a nawet postępowych oficerów z armii rosyjskiej (m.in. Ukraińcy Andrij Potebnia i Mykoła Nieczaj, Rosjanin Anton Trusow). Powstańców wspierali Polacy z pozostałych zaborów. Prawdziwym zapleczem dla Powstania Styczniowego stała się Galicja. Dostarczano stamtąd broń i amunicję, żywność, odzież, materiały opatrunkowe, a przede wszystkim formowano tam oddziały powstańcze. Powstańców wspierali także ochotnicy z Wielkopolski, Warmii i Mazur, którzy mniejszymi lub większymi grupami przedostawali się przez granicę pruską i zasilali szeregi powstańcze na terenie Królestwa Kongresowego, a także ziem litewskich, białoruskich i ukraińskich.

Władze carskie rzuciły przeciwko powstańcom ponad 100-tysięczną armię, która zwłaszcza na Litwie postępowała brutalnie i z okrucieństwem, pacyfikowano i palono wsie. Złą sławą zapisał się tam generał-gubernator Michaił Murawjow zwany „Wieszatielem”, a w Królestwie Polskim równie brutalnie postępował namiestnik hrabia Fiodor Berg.

Powstańcy w ciągu niemal dwóch lat stoczyli ok. 1200 bitew i potyczek. Historycy sądzą, że przez oddziały powstańcze przewinęło się około 200 tys. osób, zarówno z rodzin szlacheckich, jak i w mniejszym stopniu z mieszczaństwa i chłopstwa.

Mimo początkowych sukcesów powstanie zakończyło się klęską. W Królestwie Polskim na polach bitew poległo kilkanaście tysięcy powstańców. Rozstrzelano bądź powieszono 700 osób, ok. 38 tys. wysyłano etapami na Syberię, a prawie 10 tys. wyemigrowało na Zachód Europy. Władze rosyjskie skonfiskowały kilka tysięcy majątków szlacheckich, oddając je na licytację lub obdarowując nimi oficerów rosyjskich. W ramach represji wiele miast pozbawiono praw miejskich, przyczyniając się do ich upadku. Skasowano klasztory, które podejrzewano o pomoc udzielaną powstańcom.

W Wilnie 22 marca 1864 r. powieszono komisarza Rządu Narodowego na Litwę, pochodzącego z Białorusi, Konstantego Kalinowskiego, a 5 sierpnia 1864 r. na stołkach Cytadeli Warszawskiej, również przez powieszenie, stracono ostatnich członków Rządu Narodowego: Romu-



Gen. Ludwik Mierosławski – dyktator Powstania  
Domena publiczna



Gen. Marian Langiewicz – dyktator Powstania  
Domena publiczna



Gen. Romuald Traugutt – dyktator Powstania  
Domena publiczna

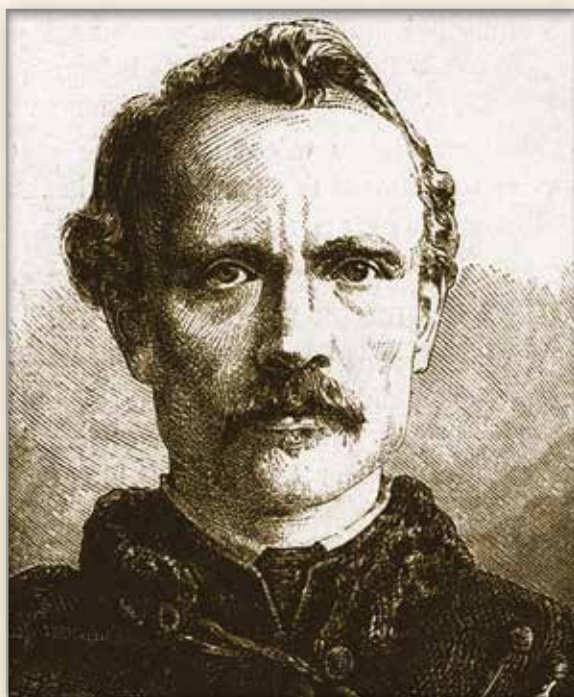
alda Traugutta, Romana Żulińskiego, Józefa Toczyskiego, Rafała Krajewskiego i Jana Jeziorańskiego; ale już wcześniej, bo 15 maja 1863 r. rozstrzelano w Płocku gen. Zygmunta Padlewskiego. Taki sam los spotkał pochodzącego z Kijowszczyzny jego ojca Władysława Ludwika, którego Rosjanie rozstrzelali 21 listopada 1863 r. w Twierdzy Kijowskiej. Jesienią tegoż roku w kazamatach owej twierdzy

rozstrzelani zostali przywódcy Powstania Styczniowego na Ukrainie: Maurycy Drużbacki, Adam Zieliński, Romuald Olszański, Tadeusz Rakowski, Karol Rudzki i Platon Krzyżanowski. Tysiące innych skazano na dożywotnią lub wieloletnią katorgę.

Najdłużej, bo niemal do końca grudnia 1864 r. powstanie trwało na Lubelszczyźnie. Bohatersko walczył



Jeden z dowódców Powstania Styczniowego  
– gen. Zygmunt Padlewski  
Domena publiczna



Gen. Zygmunt Sierakowski  
– przywódca Powstania Styczniowego na Żmudzi  
Domena publiczna

tam ze swym oddziałem ks. Stanisław Brzózka, lecz i on w końcu został przez Rosjan ujęty i 23 maja 1865 r. powieszony na rynku w Sokołowie Podlaskim.

Powstanie poniosło klęskę, ale ofiara powstańców nie poszła na marne. Walka z rosyjskim zaborcą znacząco ożywiła poczucie wspólnoty narodowej Polaków także w pozostałych dwóch zaborach – pruskim i austriackim. Solidarność z walczącymi wzmocniła pragnienie odrodzenia własnego państwa.

Popowstaniowa refleksja uświadomiła polskim kręgom patriotycznym, że przed kolejnym zrywem niepodległościowym należy skonsolidować całe społeczeństwo, uświadomić mieszczan i chłopów, że oni także należą do narodu polskiego. Bardzo popularny stał się wówczas wiersz Zygmunta Krasińskiego – *Psalm miłości*, w którym jeden z trzech wielkich polskich wieszczów narodowych pisał m.in.:

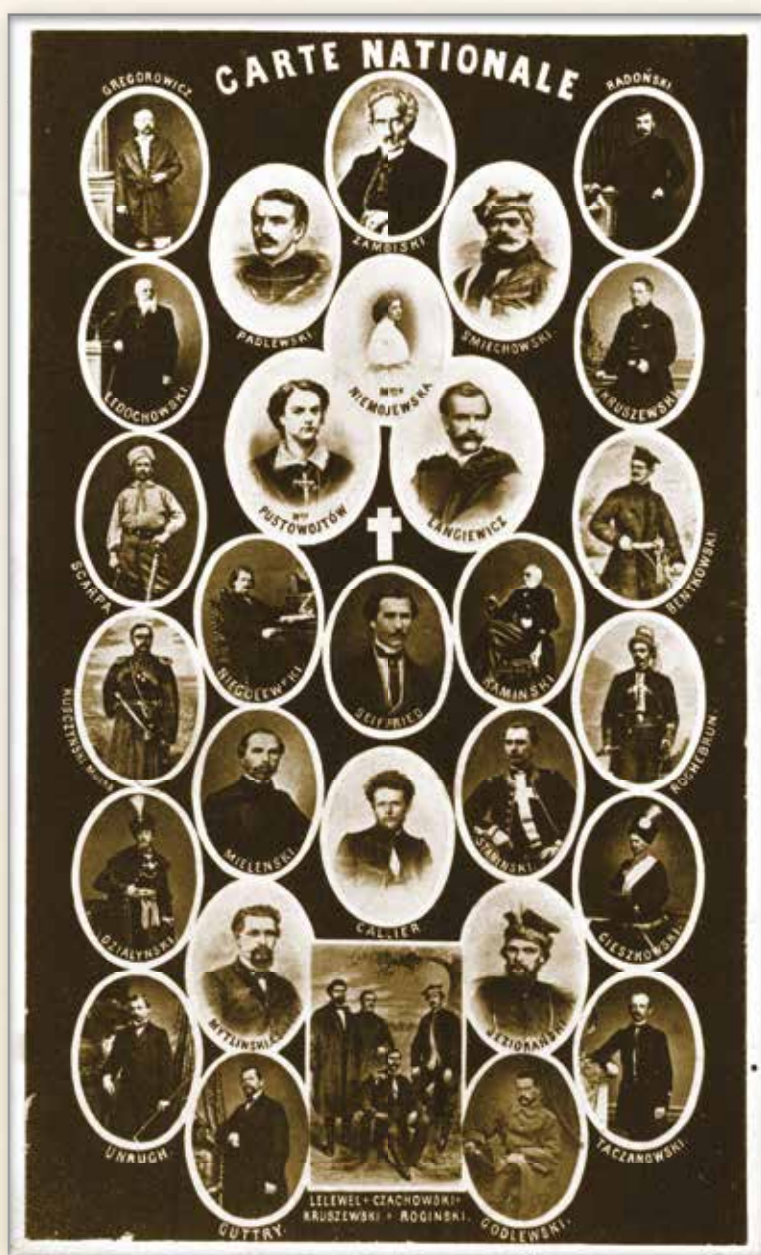
*Jeden tylko, jeden cud,  
Z szlachtą polską, polski lud.  
Dusza żywa z żywym ciałem  
Zespolone świętym ształem;*

Po klęsce Powstania polskie środowiska patriotyczne zrozumiały także to, że przyszła walka o niepodległość może się udać jedynie wówczas gdy podniesiony zostanie poziom ekonomiczny społeczeństwa i jego kultura polityczna. W tym względzie największe możliwości weterani Powstania Styczniowego i ich naśladowcy mieli w zaborze austriackim. Wykorzystali to, stając się politykami, twórcami kultury i nauki, działaczami na polu gospodarczym, zarówno jako przedsiębiorcy, inżynierowie, rzemieślnicy, jak i robotnicy. Należący do warstwy ziemiańskiej, zaczęli stosować nowoczesne narzędzia i metody uprawy roli, stając się wzorem dla miejscowych społeczności chłopskich. Po Powstaniu, z przedstawicieli wszystkich tych warstw i zawodów, rodziła się polska inteligencja.

Niemniej ważnym efektem Powstania Styczniowego było przypomnienie spr-

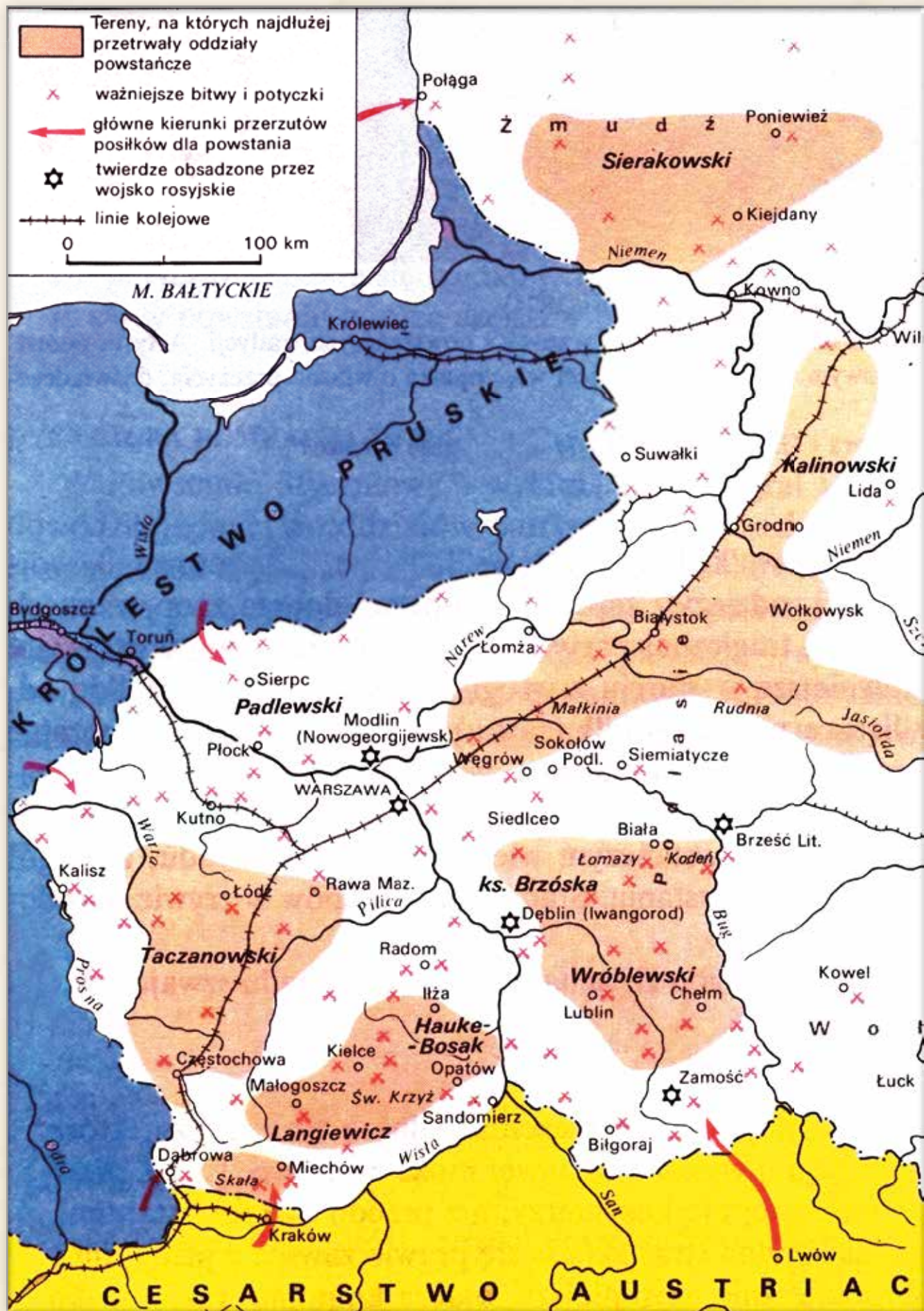
wy polskiej na arenie międzynarodowej. Rządy państw zachodnich nie mogły pozostać całkowicie obojętne wobec walki Polaków, a przedstawiciele różnych europejskich narodów, kierując się odruchem serca lub realizmem politycznym, pośpieszyli w szeregi powstańcze. Przeciwno imperialistycznej Rosji, obok Polaków, Litwinów, Białorusinów i polskich Żydów, walczyli także Włosi, Francuzi, Niemcy, Węgrzy, Szwajcarzy, Anglicy, Chorwaci, Serbowie, a nawet antycarsko nastawieni Rosjanie.

Powstanie Styczniowe, mimo bohaterstwa powstańców upadło, ale pamięć o nim weszła na trwałe nie tylko do skarbicy polskiego dziedzictwa historycznego, ale wpłynęła także na dzieje narodów tworzących przed rozbioremi wspólne z Polakami wielonarodowe państwo Rzeczpospolitą – zwłaszcza na Litwinów, Ukraińców i Białorusinów.



Dowódcy i wybitni uczestnicy  
Powstania Styczniowego, Widokówka  
z 1903 r.

LBN im. W. Stefanyka.  
Oddział Sztuki







Artur Grottger, *Kucie kos*,  
z cyklu „Polonia”  
Domena publiczna



Artur Grottger, *Bitwa*,  
z cyklu „Polonia”  
Domena publiczna



Artur Grottger, *Obrona dworu*,  
z cyklu „Polonia”  
Domena publiczna

Ziemie polskie podczas Powstania Styczniowego  
Domena publiczna

## Spółeczeństwo Przemyśla i regionu wobec Powstania Styczniowego



Wybuch Powstania Styczniowego zmobilizował patriotyczne kręgi społeczeństwa polskiego w demokratyzującej się po 1860 r. austriackiej Galicji. Polacy, a nawet przedstawiciele żyjącej tam ludności ukraińskiej i żydowskiej, nie tylko solidaryzowali się z walczącymi przeciwko Rosji powstańcami, ale także zasilali szeregi powstańcze, wspierali walczących materialnie i propagowali sprawę polską wśród innych narodów. Długa granica z imperium carskim przebiegając przez tereny silnie zalesione lub pagórkowate umożliwiała jej nielegalne przekraczanie. W galicyjskich miastach i dworach ziemiańskich powstawały konspiracyjne komitety powstańcze, gromadzono broń, werbowano ochotników, drukowano i rozpowszechniano patriotyczną literaturę. Tak też było w Przemyśle i okolicy, mieście i regionie znanym już z wcześniejszych konspiracji i narodowych manifestacji. Informacje o przygotowaniach do Powstania Styczniowego do grodu nad Sanem docierały już w połowie 1862 r.

Przywódcy powstania już wówczas nawiązali więć łączność z miejscową społecznością, a także mianowali tam swych oficjalnych przedstawicieli. Od początku powstania w mieście uaktywniło się środowisko patriotyczne skupione głównie wokół dwóch znanych przemyskich adwokatów Aleksandra Dworskiego i Walerego Waygarta. Pierwszy z nich stanął na czele Powstańczego Komitetu Miasta. W jego skład wchodził znani ówcześni przedsiębiorcy i urzędnicy Michał Dornwald, Wojciech Hradel oraz Karol Monné. Walery Waygart natomiast był komisarzem wojennym w obwodzie przemyskim.

W okolicy zaś ogniskami powstańczej konspiracji stały się okoliczne dwory ziemiańskie: Lipskich na podprzemyskim Błoniu, Pawlikowskich w Medyce, Sapiehów w Krasieczynie, Kowalskich w Birczy, a w pobliskich wsiach Kotowie i Rudawce Porembalskich. Korzystając z oddalenia dworów ziemiańskich od posterunków au-



Zamek Kazimierzowski w Przemyśle. Widok współczesny  
 fot. S. Stępień



Zamek Sapiehów w Krasieczynie. Widok współczesny  
 fot. S. Stepien

striackiej policji, tam mobilizowano miejscowe społeczeństwo do niesienia pomocy materialnej dla walczących, gromadzono broń i żywność, odlewano kule karabinowe, szyto mundury, a także werbowano ochotników i prowadzono ich szkolenie. W okolicznych dworach szlacheckich otoczonych nieraz rozległymi parkami, a także dysponujących odpowiednią bazą lokalową, nie tylko organizowano oddziały powstańcze, ale nawet prowadzono ich szkolenie. Tak było np. u Pawlikowskich w Medyce, gdzie naczelnik wojenny województw lubelskiego i podlaskiego płk. Marcin Borelowski ps. „Leleweł” po przegranej bitwie pod Krasnobrodem 24 marca 1863 r. przekroczył granicę i przybył do Medyki i tam formował kolejny oddział do trwającej kampanii wojennej.

Szczególną rolę w Powstaniu Styczniowym odegrał właściciel Krasieczyna, znaczącego latyfundium Adam Sapieha, syn jednego z dowódców Powstania Listopadowego. Książę Adam po wybuchu powstania z ramienia Rządu Narodowego stanął na czele Komitetu Powstańczego Galicji Wschodniej, a początkowo pełnił także funkcję naczelnika powiatów przemyskiego i sanockiego. Gdy jako prezes Komitetu Galicyjskiego zmuszony przebywać we Lwowie, tę ostatnią funkcję przekazał wspomnianemu już Waleremu Waygartowi, ale jego zamek w pobliskim Krasieczynie oraz okoliczne folwarki odgrywały znaczącą rolę w organizacji pomocy dla walczących oddzia-

łów powstańczych. Sapieha nie szczędził także środków finansowych na organizację partii powstańczych, m.in. oddziału dowodzonego przez gen. Antoniego Jeziorańskiego, bohatera zwycięskiej bitwy stoczonej 1 i 6 maja 1863 r. pod Kobylanką.

Z Przemyśla i regionu do oddziałów powstańczych zgłaszali się nie tylko przedstawiciele miejscowej szlachty, duchowieństwa i inteligencji, ale także służba dworska, mieszcianie oraz uczniowie starszych klas gimnazjalnych. Z uczniów przemyskiego gimnazjum w Powstaniu Styczniowym walczyli: Franciszek Bobowski, Zygmunt Gorazdowski (późniejszy duchowny i święty Kościoła katolickiego), Emil Łoś, Leonard Tarnawski, Franciszek Tranda. Do powstania zgłaszali się także przedstawiciele rodzącej się warstwy robotniczej. Pod rozkazami Borelowskiego walczył np. Józef Kowalski z Przemyśla, który werbował ochotników do powstania w przemyskich warsztatach kolejowych.

Oprócz Przemyśla, Medyki i Krasieczyna, znaczącym ośrodkiem powstańczym była Bircza, będąca wówczas powiatem należącym do cyrkułu sanockiego. W miejscowości tej bardzo aktywnie działały konspiracyjne władze powstańcze, na czele których jako naczelnik powiatowy stał miejscowy ziemianin Jan Porembalski. Położył on duże zasługi w kwestii dostaw broni i żywności dla walczących w Królestwie powstańców, a w jego rudawskim mająt-



Dworek Pawlikowskich w Medyce. Widok współczesny  
 fot. S. Stępień



Dawny dworek Lipskich na Błoniach w Przemyślu. Widok współczesny  
 fot. S. Stępień

ku był punkt zbornych dla zmierzających do powstania ochotników. Jednym z nich był jego brat Władysław, wówczas uczeń rzeszowskiego gimnazjum. Walczył w oddziale wspomnianego Marcina Borelowskiego. Niestety poległ on pod Małogoszczą, ranny w nogę został dopadnięty przez carskich kozaków i rozsiekany szablami.

Prócz mężczyzn, znaczącą rolę w działalności powstańczą wniosły przemysłanki – matki, siostry i żony walczą-

cych powstańców. Na wieść o wybuchu powstania z inicjatywy i pod patronatem Jadwigi Sapieżyny z pobliskiego Krasiczyna powstał Komitet Pań, który postawił sobie za cel wspieranie walczących. Na czele komitetu stanęła Joanna Waygartowa, a w jego skład weszło szereg kobiet z Przemyśla i okolicy. Angażowały się w gromadzenie i przechowywanie broni, środków opatrunkowych i lekarstw, szyły powstańcze mundury. Bogatsze nie szczędzi-



Pałac Kowalskich (wcześniej Humnickich) przebudowany w poł. XIX w. w Birczy. Widok współczesny  
 fot. S. Stępień

ły także środków finansowych na wyposażenie oddziałów powstańczych, jak np. Matylda Skrzynecka Czyńska, która dofinansowała organizowany przez Borelowskiego oddział powstańczej kawalerii. Podobnie Helena Pawlikowska, która nie szczędząc własnych pieniędzy prowadziła społeczne zbiórki na rzecz powstańców. Niektóre z kobiet przedstawiały się przez austriacko-rosyjską granicę i z bronią w ręku walczyły razem z mężczyznami w oddziałach powstańczych, ale przede wszystkim były tam sanitariuszkami i kurierkami, jak np. przemysłanka Klotylda Weinigerowa, czy nieznaną z imienia Decowska z Żołyńi.

Powstańcy z Przemyśla i okolic walczyli w różnych oddziałach, jak wówczas określano partiach powstań-

czych, będących pod rozkazami Leona Czechowskiego, Józefa Wysockiego czy Antoniego Jeziorańskiego. Ilu ich było, trudno dziś określić, na pewno ponad dwustu walczyło z bronią w ręku, kilkunastu z nich poległo, wielu zostało rannych. Ponadto co najmniej kilkaset osób z Przemyśla i regionu wspierało Powstanie Styczniowe materialnie i propagowało jego cele, za co często było więzionych lub poddanych różnym represjom austriackich władz zaborczych. Wiele nazwisk powstańców styczniowych udało się ustalić, ale wielu pozostanie anonimowych. Żyjąc skromnie nie podkreślali swego patriotyzmu, uważając, że praca dla Ojczyzny jest normalnym ludzkim obowiązkiem.

Tłok pieczętki powstańczej  
 używanej we Lwowie z napisem:  
 „Rada Prowincjonalna Galicji  
 Wschodniej”

Zbiory Lwowskiego Muzeum  
 Historycznego



## Po powstaniu – „Zaciszna przystań” w grodzie nad Sanem i okolicy



Gdy Powstanie Styczniowe upadło, jego uczestnicy pochodzący z Przemysła i okolicy, jeśli nie wpadli w ręce rosyjskie, powrócili do domów. Ci zaś, którzy dostawszy się do niewoli zostali skazani na więzienie lub katorgę, po jej odbyciu także „szukali swego miejsca na ziemi”, mieszkania i pracy. Ci co przerwali naukę starali się ją kontynuować, aby później pracować w zdobytym zawodzie. W Przemysłu zdecydowało się osiąść także wielu powstańców z zaboru rosyjskiego. Nie mogli lub nie wyobrażali sobie dalszego życia pod carskim knutem.

Przemysł był wówczas pod względem wielkości i zaludnienia drugim po Lwowie miastem Galicji z coraz liczniejszą inteligencją duchowną i świecką. Był stolicą

dwóch katolickich diecezji (łacińskiej i unickiej), seminariami duchownymi, liczącym się gimnazjum, rozbudowaną administracją i sądownictwem oraz garnizonem wojskowym.

Byli powstańcy osiadając tam podejmowali pracę, zakładali rodziny, angażowali się w życie kulturalne, oświatowe, społeczne i gospodarcze. Niżej podajemy ich nazwiska, lata życia, tam gdzie dało się to ustalić funkcje w powstaniu oraz zaangażowanie zawodowe i społeczne po jego upadku. Nie jest to lista pełna, być może zawiera błędy, ale tą drogą pragniemy ocalić od zapomnienia tych ludzi, dla których Ojczyzna była dobrem najważniejszym.



Panorama Przemysła  
z połowy XIX w.  
Fragment  
akwareli T.  
Rybkowskiego  
z 1879 r.

### Lista powstańców styczniowych i osób zaangażowanych w konspiracyjną działalność powstańczą pochodzących z Przemysła i okolicy lub tam osiadłych po klęsce powstania

1. Jan **Adamowski** (1846–po 1914) – właściciel zakładu masarskiego, radny miejski i przedsiębiorca w Przemysłu; za udział w powstaniu przebywał na zesłaniu od 1864 do 1866.
2. Adolf **Amort** (17 X 1831–po 1902) – w 1870 osiadł w Przemysłu, kasjer Kasy Oszczędnościowej, członek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”; w powstaniu był w stopniu majora, pełnił funkcję naczelnika i organizatora oddziału K. Cieszkowskiego, w powstaniu kilkakrotnie ranny.
3. Jan **Artner** (ok. 1841–?) – mieszkaniec Przemysła, strażnik finansowy; w 1863 skazany na 4 miesiące więzienia za udział w powstaniu.
4. Józef **Baranowicz** (1845–18 VI 1905) – właściciel zakładu stolarskiego w Przemysłu; służył w oddziale L. Czechowskiego, ranny pod Piaskami k. Lublina, zesłany na katorgę na Syberię, pochowany w Birczy.
5. Maria **Baranowska** (?–?) – działaczka wspomagającego powstańców Komitetu Pań w Przemysłu.
6. Jan Sebastian **Bieliński** (ok. 1813–30 I 1900) – właściciel dóbr, zmarł w Przemysłu; weteran Powstania Listopadowego, odznaczony orderem Virtuti Militari, w Powstaniu Styczniowym służył jako oficer.
7. Julian **Biloński** (ok. 1845–?) – czeladnik kowalski z Krasicyzna, w 1864 za działalność na rzecz po-

- wstania skazany na 4 tygodnie więzienia przez sąd wojenny w Przemyślu.
8. Julian Wacław **Birsztejn** (14 II 1836–23 I 1899) – przemysłowiec, członek Przemyskiej Kasy Zaliczkowej Rzemieślników i Rolników w Przemyślu, walczył w powstaniu.
  9. Franciszek **Bobowski** (1846–?) – do powstania poszedł jako uczeń 7 klasy gimn. w Przemyślu, walczył w oddziałach J. Żalplachty-Zapałowicza i M. Borelowskiego, ranny pod Nową Wsią, po powstaniu agent oddziału Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń w Gródku.
  10. Władysław Piotr Marian **Bogdański de Bogdanów** (1844–1923) – przemysłanin, właściciel dóbr Zabłotce; walczył w oddziale E. Ślaskiego, w 1923 mianowany stopniem podporucznika-weterana.
  11. Henryk **Bogdański** (21 III 1804–22 III 1887) – ukończył gimn. w Przemyślu, weteran Powstania Listopadowego, w czasie Powstania Styczniowego działał w konspiracyjnym Komitecie lwowskim.
  12. Marcin **Borelowski** „Leleweł” (29 X 1829–6 lub 7 IX 1863) – rzemieślnik-blacharz, pułkownik w powstaniu, w Medyce dzięki wsparciu Pawlikowskich formował i szkolił swoje oddziały.
  13. Teodor **Budkiewicz** – walczył w jednym z oddziałów powstańczych, pochowany w Przemyślu.
  14. Wanda **Bukiewiczówna** – członkini wspomagającego powstańców Komitetu Pań w Przemyślu.
  15. Wincenty **Bukowski** (1814–1877) – kapłan rzymskokatolicki w diec. przemyskiej, aktywnie działał w czasie Wiosny Ludów.
  16. Izabela **Bystrzanowska** – aktywna działaczka wspomagającego powstańców Komitetu Pań w Przemyślu.
  17. Tomasz **Cebula** – strażnik leśny w ordynacji Potoczek w Łańcucie, walczył w oddziałach generałów A. Jeziorańskiego i M. Langiewicza m.in. na Kobylej Górze pod Tarnogórą, pochowany w Przemyślu.
  18. Antoni **Ceglecki** (12 VI 1824–?) – pochodził z Krzywcy, dzierżawca dóbr; w sierpniu 1864 był sądzony przez sąd wojskowy w Tarnopolu za wspieranie powstania, skazany na 2 miesiące więzienia.
  19. Ferdynand Jan **Cehak** (ok. 1840–po 1916) – technik leśny, z pochodzenia Czech, rządca i kontroler lasów w dobrach medycznych (1893–1916), po powstaniu mieszkał w Przemyślu.
  20. Jan Mateusz **Chęciński** (ok. 1819–?) – przemysłanin, w czasie powstania walczył na Wołyniu, został schwytany przez chłopów i oddany policji rosyjskiej, skazany wraz z bratem Stanisławem na zesłanie.
  21. Stanisław **Chęciński** (1816–14 X 1885) – przemysłanin, w czasie powstania walczył na Wołyniu, schwytany przez chłopów i oddany policji rosyjskiej, skazany wraz z bratem Janem na zesłanie, zmarł we Lwowie, pochowany na Cmentarzu Stryjskim.
  22. Józef **Chlebiński** (marzec 1837–1922) – przemysłanin, szewc, walczył w oddziałach L. Czechowskiego, A. Jeziorańskiego i J. Wysockiego, pod Radziwiłłowem ranny, leczył się w Brodach, po powstaniu zamieszkał we Lwowie, pochowany na Cmentarzu Łyczakowskim.
  23. **Chojnacka** NN (?–?) – aktywna działaczka przemyskiego Komitetu Pań.
  24. Jan **Chrzanowski** (ok. 1841–19 III 1912) – walczył w powstaniu, zmarł w Przemyślu.
  25. Adolf **Cichocki** – mieszkaniec Medyki, powstaniec.
  26. Jan Aleksander **Czarnecki** (ok. 1843–12 III 1918) – mieszkaniec Przemyśla, powstaniec, po powstaniu administrator majątku Domanowicze, pochowany w Przemyślu.
  27. Julian **Czarnecki** (16 II 1833–26 I 1901) – czeladnik krawiecki, służył w oddziałach m.in. A. Jeziorańskiego oraz Léona Younga de Blankenheim, uwięziony w Niepołomicach i Jarosławiu, po powstaniu zastępca magazyniera na kolei, zmarł w Przemyślu.
  28. Kazimierz Łodzia **Czarnecki** (9 IX 1839–20 III 1897) – rotmistrz huzarów w wojsku rosyjskim, uwięziony za szerzenie zasad wolności wśród oficerów armii rosyjskiej, zdołał zbiec z więzienia, walczył w oddziale M. Borelowskiego, po powstaniu dyrektor Towarzystwa Zaliczkowego w Birczy, autor herbarza, pochowany w Birczy.
  29. August **Czasławski** (1846–?) – przemysłanin, walczył w powstaniu, wzięty do niewoli, uwięziony w Permie, a następnie zesłany do Tobolska, po zwolnieniu powrócił do Galicji i wstąpił do armii austriackiej, służył w stopniu sierżanta.
  30. Leon **Czechowski** (7 IV 1797–6 VI 1888) – absolwent gimn. w Przemyślu (1816), weteran Powstania Listopadowego, pułkownik w Powstaniu Styczniowym, więziony od 1863 do 1866 w Przemyślu, pochowany w Jarosławiu.
  31. Ludwik **Czerwiński** (1838–po 1895) – ur. w Albigojowej, służył w oddziale L. Czechowskiego, przed powstaniem i po nim pracował jako leśniczy, pochowany w Przemyślu.
  32. Matylda **Czyńska** z d. Sygietyńska, primo voto Skrzynecka (1824–3 XII 1904) – współpracowała z płk. M. Borelowskim przy organizacji jego oddziału w ramach tzw. „Wojskowych Organizacji Pomocniczych”, pochowana w Przemyślu [na nagrobku błędny rok śmierci].
  33. Ignacy **Dallmajer** (ok. 1818–?) – przemysłanin, powstaniec, ranny pod Komorowem (20 VI 1863), zesłany do gub. orenburskiej, dalsze losy nieznanne.

34. Józef **Dallmayer** (ok. 1843–20 VI 1915) – przemysłanin, syn Ignacego, powstaniec, wzięty do niewoli i zesłany na Syberię, w 1869 odesłany do Austrii.
35. Romuald **Dallmayer** (5 II 1844–23 XII 1914) – przemysłanin, syn Ignacego, do oddziału powstańczego zaciągnął się jako uczeń gimn. w Drohobyczu, służył w żuawach Franciszka Rochebruna, walczył w wielu bitwach, został ranny pod Grochowiskami, po wyleczeniu wstąpił do oddziału J. Zapałowicza, został ponownie ranny pod Tuczapami, powrócił do walki pod dowództwem Komorowskiego, po rozbiciu oddziału ukrywał się, ale został aresztowany, po wyjściu na wolność ukończył studia medyczne i pracował do 1879 jako lekarz-chirurg w Przemyślu.
36. Mieczysław Weryha **Darowski** (1843–po 1904) – syn Mieczysława powstańca listopadowego, do Powstania Styczniowego poszedł jako student Uniw. w Krakowie, wcześniej zajmował się zbieraniem podatków na rzecz powstania, następnie służył w oddziałach Z. Jordana i J. Popiela, w bitwie pod Komorowem został wzięty do niewoli, był więziony w Radomiu, po powstaniu ukończył studia politechniczne we Lwowie, pracował przy budowie kolei, później był właścicielem dóbr w Iskani.
37. Paulina **Dąbrowska** z Balińskich (1810–16 I 1891) – organizowała pomoc dla powstańców, pochowana w Medyce.
38. Antoni Dąbrowa **Dąbrowski** (21 II 1835–2 VIII 1893) – przed powstaniem dzierżawca folwarku i zastępca wójta gminy Bełżyce, major wojsk powstańczych, służył w oddziale M. Langiewicza, po upadku powstania emigrował do Wiednia, po powrocie do Galicji administrator dóbr medycznych, później dzierżawił folwark w Medyce i Szehyniach, zmarł w Szehyniach, pochowany w Medyce.
39. Stanisław **Dekański** (18 XI 1846–po 1920) – walczył w oddziałach powstańczych na Zamojszczyźnie, od 1914 mieszkał kilka lat w Przemyślu, autor wspomnień z powstania (drukowane w 1920, 2013).
40. Stanisław Rola **Dobiński** (1844–13 XII 1902) – ur. w Krakowie, walczył w oddziałach Apolinarego Kurowskiego i Franciszka Rochebruna, ranny w bitwie pod Miechowem, potem był kurierem, po powstaniu urzędnik kolei w Przemyślu, tam zmarł.
41. **Dobrzański** NN (?– 1863) – szlachcic zagrodowy z okolic Birczy, w powstaniu współtowarzysz Władysława Porembalskiego, zginął w powstaniu\*.
42. Jan **Dobrzański** (26 IX 1819–30 V 1886) – ukończył gimn. w Przemyślu, korepetytor u Sapiehów w Krasieczynie, dziennikarz, członek Komitetu Bratniej Pomocy we Lwowie, aktywnie działającego na rzecz powstania.
43. Michał **Dornwald** (ok. 1835–9 IV 1900) – przemysłanin, członek miejskiego komitetu powstańczego, przemysłowiec, właściciel fabryki maszyn rolniczych, radny miejski w Przemyślu, zmarł w Samborze, tam pochowany.
44. Antonina **Dworska** (1829–4 VIII 1899) – żona burmistrza Przemyśla, zajmowała się opieką nad rannymi powstańcami umieszczonymi w pałacu książąt Czartoryskich w Sieniawie, po powstaniu zaangażowana w działalność charytatywną i oświatową, zmarła w Przemyślu, tam pochowana.
45. Aleksander **Dworski** (12 XII 1822–30 III 1908) – adwokat w Przemyślu, po wybuchu powstania naczelnik przemyskiego okręgu powstańczego, po powstaniu burmistrz Przemyśla oraz poseł do Sejmu Krajowego, pochowany w Przemyślu [na nagrobku błędna dzienna data śmierci].
46. Jan **Dziaduła** (ok. 1845–13 XI 1930) – przemysłanin, walczył w powstaniu, po jego upadku powrócił do miasta, tam zmarł i został pochowany.
47. Adolf **Ebenberger** (24 X 1840–13 XII 1910) – przed powstaniem praktykant gospodarczy w majątku Stadnickich, w powstaniu walczył jako szeregowiec w oddziałach Mikołaja Nieczaja i Kazimierza Bogdanowicza, ranny w bitwie pod Rudką, po wyleczeniu powrócił do powstania, po jego upadku pracował jako dzierżawca dóbr w Żurawicy i Kosienicach, członek Rady Powiatowej w Przemyślu, pochowany w Kosienicach.
48. Jan **Ergietowski** (1846–17 XI 1917) – ur. w Korczynie, walczył jako szeregowiec w oddziałach Langiewicza, Miniewskiego i Czachowskiego, wzięty do niewoli pod Jurkowicami, sądzony we Włodzimierzu i zesłany do guberni tomskiej, w 1867 ułaskawiony, po powrocie do Galicji służył przez 12 lat w wojsku austriackim, następnie pracował jako urzędnik skarbowy w Sanoku, a następnie w Przemyślu.
49. Józef **Fałat** (12 IX 1841–21 VIII 1933) – kapłan rzymskokatolicki, jako uczeń Gimn. Akad. we Lwowie zaciągnął się do powstania, po jego upadku kontynuował naukę w gimn. w Przemyślu, później ukończył Sem. Duchowne, po święceniach kapłańskich pracował w kilku parafiach, a następnie był katechetą, od 1890 dyr. Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego w Przemyślu, zmarł w Bystrej na Śląsku Cieszyńskim i tam został pochowany.

\* W literaturze znajdujemy informację, że w powstaniu razem z W. Porembalskim walczyło aż trzech Dobrzańskich z okolic Birczy i wszyscy trzej polegli w powstaniu. Bliższych danych o nich nie udało się ustalić.



50. Józef **Fedyk** (1836–przed 1919) – murarz ze Śliwnicy, służył w oddziale A. Jeziorańskiego, był dwukrotnie ranny, po powstaniu powrócił do Śliwnicy.
51. Stanisław **Fedyk** (?–?) – przemysłanin, powstaniec, zmarł i został pochowany w Przemyśle.
52. Jan **Feig** (?–26 I 1908) – powstaniec, pochowany w Przemyśle.
53. Antoni **Fiałkowski** (?–?) – oficjalista dworski z Krzywcy, walczył w bitwie pod Radziwiłłowem, więziony w Przemyśle, po powstaniu rządca dóbr w Żurawicy, pochowany w Przemyśle.
54. Bolesław Grzegorz **Fiałkowski** (9 V 1847–1894) – syn Antoniego, służył w oddziałach D. Czachowskiego, L. Younga, M. Borelowskiego, K.K. Cieszkowskiego „Ćwieka” oraz J. Jagmina, kilkakrotnie ranny, pod Wygodą trafił do niewoli rosyjskiej, skazany na 2 lata ciężkich robót, w 1866 powrócił do Galicji, z zawodu gorzelnik, zarządca majątków ziemskich, zmarł w Cieklinie.
55. Walenty **Fleszar** (1837–2 VI 1931) – szewc, służył w oddziałach M. Borelowskiego, został ranny pod Panasówką, pochowany w Przemyśle.
56. Tadeusz **Florkiewicz** (ok. 1845–?) – z Dubiecka, czeladnik szewski, za działalność powstańczą sądzony przez sąd wojenny w Tarnowie, skazany na 6 tygodni więzienia.
57. Grzegorz **Forczyk** (ok. 1833–?) – przemysłanin, powstaniec, skazany na 4 lata zesłania, ukrywał się tam pod nazwiskiem Mateusz Jachimowicz, w 1868 wrócił do Galicji.
58. Gustaw de **Fouchs** (ok. 1841–23 I 1913) – walczył w oddziale J. Żalplachty-Zapałowicza, został ranny, po powstaniu mieszkał w Przemyśle, pochowany w kwaterze dla powstańców.
59. Wiktor **Gałęzowski** (1839–?) – właściciel dóbr, walczył w oddziale M. Langiewicza, ranny pod Grochowiskami, po powstaniu kontroler dóbr, pochowany w Medyce.
60. Franciszek **Gamski** (20 XI 1844–7 VI 1899) – ur. w Obroszynie, służył jako szeregowy w oddziałach Czarnieckiego, Jeziorańskiego, Horodyńskiego i Komorowskiego, po powstaniu przedsiębiorca budowlany w Przemyśle, wieloletni radny, zastępca burmistrza w latach 1891–1892, właściciel cegielni, pochowany w Przemyśle.
61. Florian **Gardziel** (3 V 1845–8 VIII 1912) – ur. w Pruchniku, uczeń gimn. w Przemyśle, służył w oddziałach L. Czechowskiego, Jeziorańskiego, Waligórskiego i Śmiechowskiego, został ranny, od 1897 był kierownikiem Męskiej Szkoły Ludowej w Sieniawie, tam pochowany.
62. Henryk **Garlicki** (1841–?) – pochodził z Chańczawy, przed powstaniem dzierżawca dóbr, w powstaniu walczył pod rozkazami M. Langiewicza oraz Z. Jordana, został ranny, po upadku powstania zamieszkał w Przemyśle, był dozorcą.
63. Teresa **Garwolińska** (ok. 1838–?) – właścicielka nieruchomości Przemyśla, w kwietniu 1864 za wspieranie powstania sąd wojenny w Przemyśle skazał ją na 14 dni aresztu.
64. Karol **Gawalewicz** (14 VII 1849–29 VI 1939) – czeladnik krawiecki w Rozwadowie, walczył w oddziale A. Jeziorańskiego, został ranny, po powstaniu był kupcem w Leżajsku, w 1879 zamieszkał w Przemyśle, w okresie międzywojennym uhonorowany stopniem podporucznika, odznaczony Krzyżem Niepodległości z mieczami, Orderem Odrodzenia Polski IV klasy, pochowany w Przemyśle.
65. Bronisław **Gergowich** (ok. 1844–7 III 1913) – komisarz policji, walczył w powstaniu, zmarł w Przemyśle, tam pochowany.
66. Julian **Głochowski** (ok. 1836–14 II 1913) – powstaniec, pochowany w Przemyśle.
67. Leon **Głodkiewicz** (12 XI 1822–26 XI 1891) – oficjalista prywatny, służył jako szeregowy w oddziałach A. Jeziorańskiego oraz L. Czechowskiego, w wyniku rany stracił rękę, po powstaniu został dietariuszem Sądu Obwodowego w Przemyśle, pochowany w Przemyśle.
68. Józef **Goebel** (12 I 1841–po 1911) – pochodził z Krakowa, przed powstaniem kupiec, aktywnie działał na rzecz powstania, urzędnik Kasy Oszczędnościowej w Przemyśle, tam zmarł.
69. Zygmunt **Gorządowski** (1 XI 1845–1 I 1920) – kapłan rzymskokatolicki, do powstania poszedł jako uczeń VIII kl. gimn. w Przemyśle, po powstaniu zdał w Przemyśle maturę, ukończył rzymskokatolickie Semin. Duchowne we Lwowie; w 2001 beatyfikowany, a w 2004 ogłoszony świętym.
70. Leon **Gorzeński** (ok. 1841–26 XII 1919) – służył u gen. M. Langiewicza, walczył pod Małogoszczą, ranny zdołał przedostać się do Galicji, pomoc i opiekę znalazł we dworze Sanguszków w Gumniakach, zmarł w Przemyśle i tam został pochowany.
71. Marcin **Górecki** (ok. 1841–?) – ur. w Przemyśle, przed powstaniem cukiernik w Krakowie, walczył w powstaniu, dostał się do niewoli i został zesłany na 3 lata do roty kałuskiej, w 1866 powrócił do Galicji i zamieszkał w Przemyśle.
72. Józef Pomian **Grabiński** (20 III 1842–6 IV 1904) – przed powstaniem praktykant gospodarczy w Krzeszowicach, w powstaniu służył w oddziale Makare-

- go Drohomireckiego, ranny dostał się do niewoli, uwięziony w Sieradzu, skąd zbiegł i dotarł do Szwajcarii, po amnestii wrócił do Galicji, pracował przy budowie kolei, zmarł w Przemyślu.
73. Paweł **Grębosz** (ok. 1842–6 X 1903) – powstaniec, a następnie dyrektor Banku Zaliczkowego w Czortkowie, zmarł w Przemyślu, pochowany w Czortkowie.
  74. Henryka **Gumowska** – członkini wspomagającego powstańców Komitetu Pań w Przemyślu.
  75. Leopold **Hauser** (22 XI 1844–9 V 1908) – absolwent gimn. w Przemyślu, za zaangażowanie się w powstanie został aresztowany na 7 miesięcy, w 1867 ukończył Wydział Prawa na Uniw. Lwów., pracował w Sądzie Okręgowym w Przemyślu, aktywny działacz teatru „Fredreum”, autor wielu artykułów publicystycznych oraz *Monografii miasta Przemyśla*, zmarł we Lwowie, pochowany na Cmentarzu Łyczakowskim.
  76. Józef Michał Franciszek **Hejda** (ok. 1850–5 XII 1930) – powstaniec, potem notariusz we Lwowie, od 1911 notariusz przy Sądzie Okręgowym w Przemyślu, członek i wiceprezes Przemyskiej Izby Notarialnej, pochowany w Przemyślu.
  77. Józef Hild de **Hildebrand** (18 II 1828–9 VI 1896) – przemyslanin, ukończył tamtejsze gimn. (1840), przed powstaniem asesor w Urzędzie Miejskim w Samborze, w czasie powstania aktywnie działał na jego rzecz, zmarł w Przemyślu i tam został pochowany.
  78. Józef Władysław **Hinzinger** (?–przed 1930) – powstaniec, nauczyciel w szkole ludowej w Przemyślu, w latach 1909–1913 instruktor wojskowy w Towarzystwie Gimnastycznym „Sokół” w Przemyślu, tam zmarł.
  79. Jan **Horak** (1845–9 I 1914) – przed powstaniem lokaj w majątku Pawlikowskich w Medyce, podczas powstania służył w oddziale M. Borelowskiego, ranny w bitwie pod Batorzem, zmarł w Przemyślu.
  80. Wojciech **Hradel** (ok. 1820–30 I 1905) – rzemieślnik-lakiernik, aktywnie działał w czasie Wiosny Ludów, w czasie powstania działał w przemyskim miejskim Komitecie organizacyjnym, po powstaniu był dyrektorem Kasy Zaliczkowej Rzemieślników i Rolników w Przemyślu, zmarł w Samborze, pochowany w Przemyślu.
  81. Jan **Jabłoński** (ok. 1841–?) – przemyslanin, wyrobnik, brał udział w powstaniu, w kwietniu 1864 skazany przez sąd wojenny na 2 miesiące więzienia w Przemyślu.
  82. Karol **Jakubek** (5 XI 1842–przed 1894) – przemyslanin, absolwent tamtejszego gimn. (matura 1862), później pracownik kancelarii adwokackiej W. Wą-
  - garta w Przemyślu, w 1863 walczył w powstaniu, następnie radca Dyrekcji Skarbowej we Lwowie.
  83. Marcin **Jarosz** (?–?) – przemyslanin, uczestnik powstania, dostał się do niewoli pod Radziwiłowem i więziony w Krzemieńcu, Dubnie lub Żytomierzu.
  84. Franciszek **Jaroszewski** (1834–po 1923) – ur. w Reczpolu, w powstaniu walczył w stopniu szeregowego, w 1923 uhonorowany stopniem podporucznika.
  85. Franciszek **Jaworski** (1846–po 1923) – przemyslanin, w powstaniu walczył jako szeregowy, w 1923 uhonorowany stopniem podporucznika, zmarł w Sobolówku.
  86. Józef Eustachy **Jaworski** (20 IX 1838–1907) – powstaniec, po powstaniu naczelnik Miejskiej Izby Obrochunkowej we Lwowie, pochowany w Przemyślu.
  87. Władysław **Jaworski** (10 IV 1845–28 X 1915) – ukończył studia techniczne w Krakowie i Lwowie, uzyskał zawód architekta, walczył w powstaniu, po powstaniu koncesjonowany budowniczy i przedsiębiorca w Przemyślu, tam zmarł.
  88. Bolesław **Jocz** (17 VII 1842–7 X 1914) – ur. się w ziemiańskiej rodzinie na Podolu, walczył w powstaniu, po jego upadku był represjonowany i musiał opuścić rodzinny majątek, osiadł w Galicji, kupił majątek ziemski w Krzywcy, członek Rady Powiatu w Przemyślu, zmarł w Brzozowie, pochowany w Krzywcy.
  89. Jakub **Kaczała** (?–3 IX 1863) – pochodził z przemyskiego, wyrobnik, służył w pierwszej kompanii strzelców, zginął pod Panasówką.
  90. Jakub **Kajetanowicz** (1846–9 III 1896) [w wyszukiwarce Cmentarze Przemyśl błędny miesiąc śmierci] – ur. w Dolsku (Wołyń), po ukończeniu szkoły realnej walczył w powstaniu, w latach 1865–1867 był słuchaczem Akademii Politechnicznej we Lwowie, później pracował jako urzędnik kolei państwowych w Przemyślu, tam zmarł i został pochowany.
  91. Karol **Kalina** (?–?) – przemyslanin, powstaniec, po powstaniu powrócił do Przemyśla, pochowany na przemyskim cmentarzu.
  92. Roman **Kalita** (25 II 1845–przed 1919) – ur. w Siedliskach, przed powstaniem był uczniem gimnazjum, służył w oddziale Ulatowskiego, następnie Langiewiczza i Jeziorańskiego, pod Kobylanką został ranny, po wyzdrowieniu wstąpił do oddziału M. Borelowskiego, walczył pod Panasówką i Batorzem, po powstaniu został rachmistrzem w dobrach hr. Potockiego.
  93. Szymon **Kaňaur** (ok. 1839–15 III 1882) – ur. na Litwie, wzięty do niewoli i zesłany na 4 lata na Syberię, zmarł w Przemyślu i tam został pochowany.

94. Piotr Paweł **Kasprzycki** (29 VI 1838–po 1895) – ur. w Suczawie, przed powstaniem był urzędnikiem kolei w Przemyśle, w powstaniu służył w oddziale M. Langiewicza, walczył pod Chrobrzem i Grochowskimi, po powstaniu starszy inżynier kolei państwowych we Lwowie.
95. Jan **Kawalerski** (ok. 1833–9 IX 1863) – ur. w Sądowej Wiszni, przed powstaniem mieszkaniec Medyki, służył w oddziale M. Borelowskiego (?), zmarł w szpitalu w Szczepieszynie w wyniku ran odniesionych pod Panasówką.
96. Józef **Kaznowski** (1842–16 X 1912) – przemyslanin, szewc, uczestnik powstania, pochowany w Przemyśle.
97. Feliks **Kilarski** (ok. 1828–?) – przemyslanin, szewc, były wojskowy, w 1863 karany sądownie za udział w powstaniu.
98. Leon Albert **Klementowicz** (1840–1 IV 1927) – właściciel ziemski z Królestwa Polskiego, służył jako szeregowy w oddziałach M. Langiewicza, D. Czachowskiego, A. Taniewskiego, podczas bitwy pod Smardzowicami dostał się do niewoli rosyjskiej, skazany na 3 lata kałuskiej rotty aresztanckiej, po zwolnieniu w 1866 zamieszkał w Krakowie, w 1923 mianowany na podporucznika, zmarł w Żurawicy i tam został pochowany.
99. Julian **Kokoszyński** (ok. 1842–?) – praktykant przy magistracie przemyskim, w kwietniu 1864 ukarany miesiącem więzienia za udział w powstaniu, w 1879 był członkiem przemyskiego oddziału Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego.
100. Michał **Kondrat** – (?–?) pochodził z Litwy, po powstaniu osiadł w Przemyśle, tam prowadził mały zakład gastronomiczny, był przodkiem współczesnego polskiego aktora Marka Kondrata.
101. Antoni **Kończ** (ok. 1833–6 II 1914) – w powstaniu walczył jako szeregowy w oddziale M. Langiewicza, po powstaniu prywatny oficjalista dworski, pochowany w Przemyśle.
102. Władysław Ignacy **Kopaczyński „Junosza”** (ok. 1844–22 X 1901) – agronom, w powstaniu awansował od szeregowca do rotmistrza i dowódcy kawalerii, służył w oddziale Wiśniewskiego, a następnie D. Czachowskiego, brał udział w wielu bitwach, w tym w Żeleźnicy i Pińczowie, po powstaniu używał przybranego nazwiska Nowacki, był drogimistrzem Rady Powiatowej w Birczy, następnie kupił majątek w Krecowie oraz w Lachowie.
103. Julian **Korypski** (14 II 1838–21 III 1899) – przed powstaniem był dzierżawcą, walczył w oddziale M. Borelowskiego pod Panasówką i Batorzem, został ranny, później mieszkał i dzierżawił majątek w Orzechowcach, członek przemyskiego oddziału Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego, pochowany w Ujkowicach.
104. Alojza **Kosmanowa** z d. Kubek (7 X 1834–7 XII 1904) – w czasie powstania była kurierką, pochowana w Przemyśle.
105. Alojzy **Kostheim** (1 III 1842–8 X 1901) – przed powstaniem był studentem, w czasie powstania walczył w oddziale Bosaka w lasach świętokrzyskich, ranny w bitwie pod Opatowem, po powstaniu dzierżawca dóbr Małkowice, członek rady nadzorczej Towarzystwa Zaliczkowego Rolnego w Przemyśle, zmarł w Zabłotcach.
106. Maria **Kostrzewska** z d. Tarnawska – aktywna działaczka Komitetu Pań w Przemyśle.
107. Józef Pniejnia **Kotarski** (ok. 1844–8 V 1914) – właściciel ziemski, walczył w powstaniu, po jego upadku szacownik dóbr dla przemyskiego Sądu Obwodowego, zmarł w Przemyśle.
108. Józef Karol **Koturba** (1844–1 X 1903) – powstaniec, po upadku powstania pracował jako inżynier na kolei we Lwowie, następnie starszy inżynier w Przemyśle, tam został pochowany.
109. Adam Anzelm Wojciech **Kowalski** (1795–III 1867) – właściciel Birczy, niósł pomoc materialną powstańcom, pochowany w grobowcu rodzinnym na Starym Cmentarzu w Birczy.
110. Marceli **Kowalski** (1842–11 IV 1863) – syn Adama, właściciela Birczy, służył w oddziale D. Czachowskiego, został ranny, zmarł od ran w szpitalu w Rzeszowie, tam pochowany.
111. Józef **Kowalski** (?–?) – pracownik warsztatów kolejowych w Przemyśle, werbował ochotników do powstania.
112. Edmund Konrad Ignacy Antoni Józef **Krasicki** (25 XI 1808–24 XII 1894) – właściciel m.in. Bachórcza i Leska, weteran Powstania Listopadowego, podczas Wiosny Ludów będąc w stopniu kapitana zorganizował w Lesku kompanię Gwardii Narodowej, podczas Powstania Styczniowego organizował pomoc, gromadził fundusze i broń, wyprawił z Bachórcza do powstania grupę ochotników, był członkiem Rady Powiatowej w Lesku, tam został pochowany (lub według innego źródła w Bachórcu).
113. Piotr **Krawiec** (1839–?) – ogrodnik pałacowy w majątku Edmunda Krasickiego w Bachórcu, w trakcie powstania służył w oddziale M. Langiewicza, ranny pod Małogoszczą.
114. Michał **Krokowski** – przemyslanin, walczył w powstaniu, ranny pod Radziwiłowem.

115. Józef **Kruczek** (ok. 1843–?) – szewc, walczył w oddziale Wierzbickiego, dostał się do niewoli, zesłany na 2 lata na Syberię, po powrocie wcielony do wojska austriackiego, następnie zamieszkał w Przemyśle, tam pochowany.
116. Aleksander **Krukowiecki** (25 II 1827–20 VII 1896) – ziemianin, właściciel Aksmanic, aktywnie wspierał materialnie powstanie, poseł do galicyjskiego Sejmu Krajowego, wiceprezes Rady Powiatu w Przemyśle, zmarł w Aksmanicach, tam został pochowany.
117. Amas **Krulikowski** (ok. 1846–?) – mieszkaniec Medyki, do powstania poszedł jako uczeń szkoły realnej, służył w oddziale J. Wysockiego, skazany 4 stycznia 1864 przez sąd karny w Przemyśle na 10 dni więzienia, pochowany w Medyce.
118. Edward **Kuhn** (1835–26 X 1908) – przemysłanin, w powstaniu ekspedytor pocztowy, następnie służył w oddziałach Grekowicza i Mossakowskiego, walczył pod Szklarami, Żarkami, Rychłocicami, gdzie został ranny i uwięziony, 23 lipca 1869 odesłany z niewoli rosyjskiej do Austrii, zmarł we Lwowie, pochowany na Cmentarzu Łyczakowskim
119. Erazm **Kuliński** (?–?) – powstaniec, pochowany w Przemyśle.
120. Joachim **Kurczak** (ok. 1817–?) – pochodził z Birczy, wyrobnik, skazany 22 XII 1863 przez sąd karny na 14 dni więzienia za udział w powstaniu.
121. Władysław **Kustra** (?–?) – walczył w powstaniu, przed powstaniem pisarz w kancelarii adwokackiej W. Waygarta w Przemyśle.
122. Józef **Kwak** (1837–1 II 1909) – do powstania poszedł jako słuchacz Politechniki we Lwowie, należał do oddziału A. Kurowskiego, walczył w bitwie pod Miechowem, po upadku powstania zamieszkał w Przemyśle, był inżynierem powiatowym w Mościskach, tam zmarł, pochowany w Przemyśle.
123. Antoni **Kwasizur** (?–?) – pochodził z Bachórcza, był na służbie u Edmunda Krasickiego, w powstaniu służył w oddziale M. Langiewicza, po powstaniu wrócił do Bachórcza, tam zmarł.
124. Michał **Kwasizur** (?–?) – pochodził z Bachórcza, służył w oddziale M. Langiewicza, został ranny pod Skałą, po powstaniu wrócił do Bachórcza, tam zmarł.
125. Feliks **Kwaśniewski** (1837–26 IX 1913) – właściciel hotelu „Victoria” w Przemyśle; walczył w powstaniu, po jego upadku powrócił do Przemyśla, członek Towarzystwa Muzycznego, Towarzystwa Dramatycznego oraz Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, pochowany w Przemyśle.
126. Zdzisław **Kwiatkowski** (ok. 1843–1 IX 1903) – powstaniec styczniowy, pochowany w Przemyśle.
127. Jan **Lacki** (ok. 1841–19 IX 1908) – powstaniec, pochowany w Przemyśle.
128. Józef **Lanikiewicz** (10 III 1847–8 III 1920) – jako uczeń gimn. we Lwowie zaciągnął się do powstania, walczył na terenie Królestwa Polskiego, później pracował w galicyjskiej administracji państwowej, m.in. był starostą powiatowym w Przemyśle i komisarycznym burmistrzem Przemyśla, tam został pochowany.
129. Ludwik **Laskowski** (1844–?) – uczeń gimn. w Przemyśle, służył w oddziałach Jeziorańskiego, Miniewskiego, Borelowskiego i Lenieckiego, walczył pod Kobylanką, Panasówką, Batorzem i Kockiem, po powstaniu prywatny urzędnik.
130. Leopold Dołęga **Lasocki** (ok. 1835–13 IX 1895) – powstaniec, pochowany w Przemyśle.
131. Maria **Lemberska** – członkini Komitetu Pań, współpracowała z Joanną Waygartową w organizowaniu pomocy dla powstańców.
132. Wojciech **Lepianka** (ok. 1837–13 VII 1918) – introligator, walczył w Lubelskiem w oddziale D. Czachowskiego, po powstaniu introligator w Stanisławowie, później kupiec hurtowy w Przemyśle, tam pochowany.
133. Kordula **Lipska** z Komorowskich – właścicielka dworku na Błoniu pod Przemyślem, członkini Komitetu Pań, zaangażowana w odlewanie kul dla powstańców.
134. Józef **Lisiewicz** (ok. 1833–23 I 1889) – walczył w powstaniu, po powstaniu urzędnik kolei w Przemyśle, tam zmarł.
135. Tomasz **Litwiński** (1843–8 X 1919) – szewc, walczył w oddziale Horodyńskiego, brał udział w wyprawie na Radziwiłłów, po powstaniu pracował na kolei w Przemyśle, tam pochowany.
136. Wilhelm **Löffler** (1840–po 1896) – właściciel wsi Pracówka koło Birczy, służył jako porucznik w oddziałach Z. Jordana i J. Popiela, w 1896 prezes rady nadzorczej Towarzystwa Zaliczkowego w Birczy, pochowany w Birczy, grób się nie zachował.
137. Ewa Wiktoria **Longchamps de Bérier** z d. Pol de Pollenburg (10 III 1817–28 III 1898) – od 1840 żona Wincentego Longchamps de Bérier, w czasie powstania w jej mieszkaniu w Przemyśle odlewano kule oraz gromadzono środki sanitarne, a także udzielano schronienia powstańcom przedostającym się przez Galicję do Królestwa Polskiego, pochowana na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie.
138. Wincenty Napoleon **Longchamps de Bérier** (30 III 1808–18 I 1881) – studiował na Uniw. Wiedeńskim, weteran oficer Powstania Listopadowego, więzień

- stanu w 1848 i 1863, w czasie Powstania Styczniowego czynny w organizacji, po powstaniu notariusz, radny i wiceburmistrz Przemyśla, tam pochowany.
139. Jan Kanty **Lorenowicz** (19 IX 1821–2 V 1895) – artysta malarz i konserwator dzieł sztuki, powstaniec, właściciel majątków m.in. w Łuczycach k. Przemyśla, zmarł w Łuczycach, pochowany w Przemyślu.
140. Jan **Lutyk** (1839–przed 1928) – walczył na Litwie w oddziale Jana Staniewicza Pisarskiego, został aresztowany w Koblencji, po uwolnieniu wyjechał do Francji, potem Holandii, w 1887 został subiektem w Przemyślu, tam zmarł.
141. Władysław **Lutyński** (ok. 1839–?) – uczeń gimn. w Przemyślu, wziął udział w powstaniu i trafił do niewoli rosyjskiej, w listopadzie 1866 powrócił do Galicji.
142. Teofil Karol **Łękwski** (8 II 1834–29 VI 1923) – kapłan rzymskokatolicki, emisariusz rządu powstańczego, od 1866 w Przemyślu, od 1895 rektor Sem. Duchownego w Przemyślu, autor wielu publikacji, zmarł w Przemyślu i tam został pochowany.
143. Emil **Łoś** (1845–8 I 1885) – uczeń gimn. w Przemyślu, walczył w oddziale L. Wiśniewskiego na Wołyniu, został dwukrotnie ranny, dotarł do granicy i przedostał do Galicji, po powstaniu ziemianin, w 1876 w Radzie Powiatowej w Kałuszu, zmarł we Lwowie.
144. Edmund Karol **Łoziński** (1837–28 XII 1904) – ur. na Wołyniu, studiował w Paryżu, w powstaniu walczył w oddziale E. Różyckiego jako dowódca plutonu, został aresztowany przez Austriaków na przełomie 1863/1864, w więzieniu przebywał 2 lata, następnie był dzierżawcą wsi Łuczyc pod Przemyślem, autor utworów satyrycznych i publicystycznych, współzałożyciel dziennika „Głos Narodu”, zmarł we Lwowie, pochowany w Jedliczu.
145. Jan **Machalski** (?–3 IX 1863) – pomocnik ogrodnika u Pawlikowskich w Medyce, powstaniec, zginął w bitwie pod Panasówką.
146. Emilia **Machczyńska** z d. Wrodzińska (ok. 1834–18 XII 1926) – aktywnie pracowała na rzecz powstania w Komitecie Pań, pochowana w Przemyślu.
147. Ksawery **Maciejowski** (ok. 1813–25 IX 1893) – weteran Powstania Listopadowego, oficer w Powstaniu Styczniowym, zmarł w Przemyślu.
148. Aleksander **Maksymowicz** (ok. 1847–13 VI 1892) – powstaniec, po jego upadku urzędnik skarbowy w Przemyślu, tam zmarł.
149. Jan **Malczewski** (1843–10 VII 1933) – powstaniec, pochowany w Przemyślu.
150. Wincenty **Malczuk** (5 VII 1841–po 1888) – bednarz, walczył w oddziale M. Borelowskiego, w bitwie pod Batorzem stracił lewą nogę, pochowany w Przemyślu.
151. Salomea **Maliszewska** (1800–6 XII 1879) – aktywnie wspierała powstanie, działała w Komitecie Pań, pochowana w Przemyślu.
152. Jan **Mazur** (ok. 1841–17 V 1912) – powstaniec, pochowany w Przemyślu.
153. Antoni **Miazga** (2 II 1841–1 IV 1908) – leśniczy w dobrach Potockich w Jelnej k. Leżajska, walczył w powstaniu, wzięty do niewoli i skazany na 5 lat rot aresztanckich na Syberii, w 1866 powrócił do Galicji, pochowany w Przemyślu.
154. Ludwik **Michałowski** (?–?) – powstaniec, pochowany w Przemyślu.
155. Antoni **Miernicki** – pochodził z Birczy, walczył w powstaniu, dostał się do niewoli rosyjskiej, więziony, w 1869 odesłany do Austrii.
156. Jan **Migiel** (ok. 1833–16 V 1909) – powstaniec, pochowany w Przemyślu.
157. Władysław **Mniszek** (?–?) – pochodził z przemyskiego, pracował w organizacji powstańczej.
158. Krystyn **Moldowski** (ok. 1825–?) – przemyslanin, czeladnik nożowniczy, walczył w powstaniu.
159. Stanisław **Molęda** (ok. 1844–16 IX 1863) – pochodził z Krasieczyna, powstaniec, walczył pod Panasówką, został ranny, zmarł w szpitalu w Zwierzyńcu, tam pochowany.
160. Karol **Monné** (25 III 1818–24 X 1905) – inżynier kolei w Przemyślu, mianowany przez powstańczy Rząd Narodowy poborcą podatkowym i szefem łączności okręgu przemyskiego, po powstaniu starszy inspektor, członek wielu organizacji i stowarzyszeń przemyskich, pochowany w Przemyślu.
161. Michał Trzaska **Niemierowski** (1843–16 II 1925) – oficer wojsk powstańczych, po powstaniu nauczyciel i kierownik w szkołach ludowych w Żurawicy oraz Przemyślu, w 1924 mianowany porucznikiem, pochowany w Przemyślu.
162. Franciszek Ksawery **Niewiadomski** (1823–27 III 1899) – ur. w Odrzykoniu, walczył w 1846 oraz 1848, podczas powstania komisarz wojenny na okręg bali-grodzki, od 1871 sekretarz Rady Powiatowej w Jarosławiu, zmarł w Przemyślu, pochowany w Jarosławiu.
163. Jan **Nowak** (ok. 1830–18 VI 1903) – przemyslanin, porucznik wojsk powstańczych, służył m.in. w oddziałach Mystkowskiego, Plucińskiego i Ostaszewskiego, pochowany w Przemyślu.
164. Róża **Nowakowska** – aktywna działaczka wspomagającego powstańców Komitetu Pań w Przemyślu.
165. Józef **Odrzywolski** (ok. 1828–17 X 1891) – właściciel ziemski w przemyskim, w 1862 w konspiracji

- niepodległościowej, walczył w oddziale M. Borelowskiego, dostał się do niewoli, skazany na zesłanie, po powrocie zamieszkał w Krakowie, tam pochowany.
166. Władysław Rotulo **Olechowski** (1842–28 II 1937) – podczas powstania służył w oddziale D. Czachowskiego, zmarł w Przemyślu, tam pochowany.
167. Leopold **Olszewski** (ok. 1846–7 III 1912) – ur. w Starym Siole, w powstaniu był oficerem, walczył pod rozkazami M. Langiewicza, Jeziorańskiego i M. Borelowskiego, był trzykrotnie ranny, pochowany w Przemyślu.
168. Marcin **Opalka** (?–?) – pracownik w majątku Edmunda Krasickiego w Bachórcu, w powstaniu walczył w oddziale M. Langiewicza.
169. Edmund Jan Henryk **Oraczewski** (27 VI 1807–25 VII 1867) – kapłan rzymskokatolicki, studia teologiczne ukończył w Przemyślu, za wspieranie powstania dwukrotnie aresztowany, pochowany w Mielcu.
170. Józef **Orłowski** (15 II 1839–21 IX 1891) – przed powstaniem student medycyny w Krakowie, służył w oddziałach Władysława A. Mossakowskiego, Józefa Oksińskiego, ranny pod Konieczpolem, internowany w Bodzentynie, od 1873 dyrektor Szpitala Powszechnego w Przemyślu, pochowany w Przemyślu.
171. Wincenty Roman **Paprocki** (ok. 1839–14 XII 1910) – geometra, w powstaniu służył w oddziałach Ruckiego i Chmielińskiego, następnie dowodził własnym oddziałem konnym, dostał się do niewoli rosyjskiej, został wykupiony z niej przez ojca, w 1879 zamieszkał w Przemyślu, pracował jako urzędnik Towarzystwa Zaliczkowego Rolnego, pochowany w Przemyślu.
172. Władysław **Passella** (12 I 1842–4 I 1897) – urzędnik kolei, pochowany w Przemyślu.
173. Jan Julian **Patronowicz** (27 I 1845–28 IX 1917) – powstaniec, zesłany na Syberię, po powrocie do Galicji dyrektor Towarzystwa Zaliczkowego Rolnego w Przemyślu, tam pochowany.
174. Helena **Pawlikowska** z d. Dzieduszycka (20 II 1837–12 X 1918) – zwana „Samaritanką Powstańców”, wspomagała M. Borelowskiego w organizacji oddziałów powstańczych w Medyce, kurierka, kwestowała na cele powstańcze, pochowana w kaplicy rodzinnej w Medyce.
175. Leander **Pawlikowski** (1824–po 1864) – walczył w powstaniu, zmarł w Medyce po 1864 i tam został pochowany.
176. Mieczysław Gwalbert **Pawlikowski** (9 IX 1834–23 XII 1903) – publicysta i literat, właściciel majątku w Medyce, podczas powstania pomocnik komisarza Rządu Narodowego na obszar Galicji Wschodniej, członek Komisji Ekspedycyjnej we Lwowie, w 1864 aresztowany we Lwowie, skazany na 3 lata więzienia w Ołomuńcu, zwolniony na skutek amnestii w 1865, zmarł w Krakowie, pochowany w Medyce.
177. Hipolit **Pietraszkiewicz** (10 VIII 1841–27 V 1903) – ur. w Bolestraszycach, w powstaniu stopniowo awansował na stopnie podoficerskie i oficerskie (do porucznika), służył pod Kurowskim, Langiewiczem, Jeziorańskim, Zapałowiczem, Horodyńskim i Borelowskim, ciężko ranny pod Panasówką, po powstaniu był dyrektorem szkoły ludowej we Lwowie.
178. Łukasz Trzaska **Podbielski** (1843–6 I 1902) – w powstaniu awansował od szeregowca do sierżanta, a następnie podporucznika, ranny pod Myszyniecem, po powstaniu został inspektorem dróg krajowych, zmarł w Przemyślu.
179. Franciszek Ksawery **Podlaszecki** (3 XII 1848–22 VIII 1910) – grekokatolik, po powstaniu przedsiębiorca, walczył w powstaniu, po jego upadku prowadził prywatną łaźnię w Przemyślu, tam pochowany.
180. Antoni **Podwyszyński** (ok. 1841–1883) – powstaniec, pochowany w Przemyślu.
181. Jan **Połoszynowicz** (1842–przed 1919) – przemysłanin, w powstaniu walczył jako szeregowy.
182. Józef Antoni Trzaska **Popławski** (1837–25 XI 1918) – oficer austriacki, w powstaniu służył w oddziałach Czechowskiego, Jeziorańskiego, Zapałowicza, Horodyńskiego i Borelowskiego, po powstaniu emigrował do Francji, później Turcji i Rumunii, ale wrócił do Galicji i zamieszkał w Przemyślu, był dyrektorem Towarzystwa Zaliczkowego, pochowany w Przemyślu.
183. Jan **Porembalski** (ok. 1826–1892) syn Jerzego – właściciel ziemski w Kotowie i Rudawce k. Birczy, w okresie powstania komisarz powiatu birczańskiego, odpowiedzialny za dostawy żywności i broni, w jego majątku w Rudawce kwaterowali ochotnicy udający się do powstania, pochowany w Rudawce, powstańcem był też jego brat Władysław.
184. Władysław **Porembalski** (ok. 1845–1863) – syn właściciela Rudawki Jerzego, do powstania poszedł jako uczeń gimn. w Rzeszowie, służył w oddziale M. Borelowskiego, zginął w bitwie pod Małogoszczą, pochowany w Rudawce.
185. Józef **Prachtel-Morawiański** (1837–25 I 1907) – doktor prawa, prokurator Prokuratorii Państwa w Przemyślu, walczył w powstaniu, pochowany w Przemyślu.
186. Romualda **Prebendowska** – wspierała materialnie powstańców, członkini Komitetu Pań, współpracowała z Waygartową.

187. Józef **Przeorski** (ok. 1844–1916) – powstaniec, pochowany w Przemyśle.
188. Wiktor Tomasz **Przybylski** (7 III 1847–po 1923) – przed powstaniem uczeń gimn. w Rzeszowie, w powstaniu walczył jako strzelec, później żandarm, służył w oddziałach Łopackiego, Buczkowskiego i Bogusza, stopień podporucznika otrzymał w 1923, pochowany w Krasiczynie.
189. Jan **Rawski** (?–?) – powstaniec, pochowany w Birczy, grób się nie zachował.
190. Paulina **Reger** z d. Jarosz (?–?) – żona adwokata Karola Regera, członkini wspomagającego powstańców Komitetu Pań w Przemyśle.
191. Klara **Rieger** (26 VII 1831–7 IV 1909) – działaczka Klaudynek we Lwowie niosących pomoc powstańcom, od 1872 dzierżawiła majątek Kruhel pod Przemyślem, pochowana w Kołomyi.
192. Mieczysław **Ritterschild** (ok. 1835–3 VIII 1896) – pracował w organizacji powstańczej w Przemyśle, po powstaniu agent Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń w Przemyśle, dyrektor Towarzystwa Zaliczkowego, członek Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego.
193. Mieczysław **Romanowski** (12 IV 1833–24 IV 1863) – poeta, adiutant M. Borelowskiego, przebywał w Medyce, zginął w powstaniu.
194. Antoni **Rozborski** (ok. 1846–?) – przemyslanin, walczył w oddziale pod dowództwem Czechowskiego, ranny pod Hutą Krzeszowską, po powstaniu przedsiębiorca budowy kolei.
195. Władysław **Rozdżański** (1844–po 1896) – przemyslanin, walczył w oddziale mjr. E.F. Ślaskiego, później w oddziale gen. A. Waligórskiego, po powstaniu agent ubezpieczeń w Przemyśle, tam zmarł.
196. Aleksander Welamin **Rucki** (?–1883) – przed powstaniem oficer artylerii w armii rosyjskiej, jeden z dowódców powstania w stopniu kapitana, pochowany w Przemyśle.
197. Antoni **Rudnicki** (ok. 1846–9 V 1909) – powstaniec, pochowany w Przemyśle.
198. Jan **Rybowicz** (?–3 IX 1863) – pochodził z Medyki, w powstaniu kosynier, zginął w bitwie pod Panasówką.
199. Stefan Dołęga **Rząśnicki** (ok. 1849–24 VI 1922) – powstaniec, zmarł w Medyce, tam pochowany.
200. Maciej **Sadowski** (Skliwa) (24 V 1830–18 VIII 1890) – powstaniec, pochowany w Przemyśle.
201. Adam Stanisław książę **Sapieha** (4 XII 1828–21 VII 1903) – w powstaniu stanął na czele Komitetu Powstańczego Galicji Wschodniej, naczelnik powiatów przemyskiego i sanockiego, represjonowany przez władze austriackie, po amnestii polityk galicyjski, pochowany w kaplicy rodowej zamku w Krasiczynie.
202. Jadwiga Klementyna **Sapieżyna** z d. Zamoyska (9 VII 1806–29 III 1890) – filantropka, inicjatorka i patronka Komitetu Pań w Przemyśle, zajmowała się zaopatrywaniem szpitali powstańczych w leki, oddała na szpital swój pałac w Oleszycach, pochowana w kaplicy rodowej zamku w Krasiczynie.
203. Teresa **Sermak** (?–?) – członkini Komitetu Pań w Przemyśle.
204. Władysław Karol **Sieprawski** (?–?) – powstaniec, pochowany w Przemyśle.
205. Jan **Sieroszewski** (ok. 1835–1897) – w powstaniu walczył w stopniu kapitana, pochowany w Przemyśle.
206. Wincenty **Skwirzyński** (1842–22 VI 1907) – powstaniec, pochowany w Przemyśle.
207. Henryk **Słotwiński** (2 II 1833–16 XII 1894) – lwowianin, walczył w powstaniu, po jego upadku zamieszkał w Przemyśle, redaktor „Gazety Przemyskiej”, członek wielu towarzystw, pochowany w Przemyśle [na nagrobku błędny rok ur. 1828].
208. Michał **Sosnowski** (ok. 1840–20 VI 1913) – przed powstaniem urzędnik kolejowy, powstaniec, pochowany w Przemyśle.
209. Antonina **Sozańska** (po mężu Fedyk) (?–?) – przemysłanka, powstańca kurierka, pomagała także w ucieczce więźniom, członkini Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Uczestników Powstania Polskiego, zmarła w Przemyśle, żona powstańca Stanisława Fedyka.
210. Władysław de Gryf **Stafiński** (ok. 1826–29 XI 1923) – powstaniec, pochowany w Przemyśle.
211. Marcin **Stolarski** (1824–?) – pochodził z Żurawicy, kupiec, służył w oddziale Krysińskiego, brał udział w bitwie pod Kockiem, po upadku powstania przedsiębiorca.
212. Henryk **Stroka** (17 XI 1839–27 VIII 1896) – ukończył gimn. w Przemyśle, walczył w oddziałach Wysockiego i Ślaskiego najpierw jako szeregowiec, później porucznik, za udział w powstaniu był więziony przez 2 miesiące w lwowskim więzieniu, później nauczyciel seminariów nauczycielskich, pochowany w Rzeszowie.
213. Edmund Marcei **Studziński** (ok. 1844–27 VIII 1928) – powstaniec, po powstaniu starszy inżynier mierniczy w Przemyśle, w 1923 otrzymał stopień podporucznika, pochowany w Przemyśle.
214. Józef Jan Nepomucen **Studziński** (29 II 1844–28 IV 1888) – ur. w Moszczanicy, uczeń gimn. w Przemyśle (matura w 1866), lekarz w Przemyśle, tam pochowany.

215. Zenobiusz Kazimierz **Szałowski** (1844–1913) – uczeń gimn. w Przemyślu, powstaniec, po powstaniu starszy kontroler pocztowy w Przemyślu, tam pochowany.
216. Ludwik **Szczeńnikiewicz** (ok. 1842–?) – przed powstaniem organista u Franciszkanów w Przemyślu, służył jako szeregowy w oddziale Zapałowicza, od 1895 w Krakowie w Przytulisku Weteranów Powstania 1863, tam zmarł.
217. Aleksander **Szpetkowski** (przed 1840–6 I 1906) – rzemieślnik, malarz, powstaniec, do Przemyśla przyjechał wraz z żoną Salomeą z Poznania, pochowany w Przemyślu.
218. Edward Aleksander **Lach Szyrma** (17 V 1844–prawd. 31 X 1916) – ur. we Francji (syn powstańca listopadowego), walczył w Powstaniu Styczniowym, w 1879 osiadł w Przemyślu, nauczyciel języka francuskiego, po 1882 nauczyciel we Lwowie.
219. Jan Derbisz **Śmiciński** (1844–29 XI 1915) – powstaniec, pochowany w Przemyślu.
220. Stefan Andrzej **Takliński** (ok. 1845–20 VIII 1926) – powstaniec, po jego upadku kierownik szkoły powszechnej w Przemyślu, członek Sodalicji Mariańskiej, odznaczony Krzyżem Walecznych, pochowany w Przemyślu.
221. Leonard **Tarnawski** (21 XII 1845–6 IX 1930) – powstaniec, adwokat przemyskiego Sądu Obwodowego, poseł do Sejmu Krajowego, potem Sejmu Ustawodawczego II RP, radny miejski w Przemyślu, tam pochowany.
222. Jan **Taworski** (21 V 1843–24 III 1921) – służył w oddziałach Czechowskiego, Jeziorańskiego i Śląskiego, po powstaniu prowadził cukiernię w Przemyślu, tam pochowany.
223. Franciszek **Tranda** (1845–1912) – wziął udział w powstaniu jako uczeń VI klasy gimn. w Przemyślu, pochowany we Lwowie na Cmentarzu Łyczakowskim.
224. Edward **Uderski** (1 X 1842–30 I 1923) – powstaniec, inżynier kolejowy z Sambora, zatrudniony przy fortyfikacjach w Przemyślu, w 1872 zamieszkał we Lwowie, od 1890 w Krakowie, tam zmarł i został pochowany na Cmentarzu Rakowickim.
225. Władysław **Ulanowski** (1849–1909) – powstaniec, urzędnik pocztowy, pochowany w Przemyślu.
226. Michał **Uruski** [Odemczuk] (1845–1 XI 1920) – powstaniec, pochowany w Przemyślu.
227. Leopold **Wahldorf** [Sieroszewski] (?–1887) – porucznik wojsk powstańczych, pochowany w Przemyślu.
228. Joanna **Waygart** (?–1900) – przewodnicząca Komitetu Pań w Przemyślu.
229. Walery **Waygart** (1821–22 IX 1902) – powstaniec, komisarz wojenny w obwodzie przemyskim, adwokat, burmistrz Przemyśla (1873–1881) oraz poseł do Sejmu Krajowego, pochowany w Podliskach Małych.
230. Konstanty **Weinar** (27 XI 1846–12 II 1897) – powstaniec, mieszkaniec Przemyśla, artysta malarz, fotograf, prywatny urzędnik, współwłaściciel zakładu fotograficznego w Przemyślu, tam pochowany.
231. Klotylda **Weinigerowa** z d. Roll (1833–16 V 1908) – kurierka Rządu Narodowego, po powstaniu mieszkała w Przemyślu, tam pochowana.
232. Władysław Wilhelm **Weirich** (1841–9 IX 1898) – powstaniec, przemysłowiec, po powstaniu został kierownikiem szpitala miejskiego w Przemyślu, tam zmarł.
233. Jan **Wincza** (1828–przed 1919) – przemysłanin, w powstaniu walczył jako szeregowy.
234. Mikołaj de Hul **Winnicki** (1842–28 X 1920) – powstaniec, pochowany w Przemyślu.
235. Franciszek **Wirzbicki** (?–?) – przemysłanin, powstaniec, dostał się do niewoli rosyjskiej, więziony, w 1869 odesłany do Galicji.
236. Zygmunt **Włyński** (?–?) – przemysłanin, powstaniec, zesłany na Syberię do gub. jeniisejskiej.
237. Edward **Woźniakowski** (13 VI 1843–21 I 1903) – pochodził z Krakowa, przed powstaniem złotnik, za udział w powstaniu zesłany na Syberię, w 1866 wrócił do Galicji, współwłaściciel Ostrowa, tam pochowany.
238. Konrad Piotr **Wysocki** (28 XI 1838–18 III 1897) – powstaniec, sekretarz Rady Powiatowej w Przemyślu (1875–1897), tam pochowany.
239. Hieronim **Zacharski** (?–?) – powstaniec, pochowany w Przemyślu.
240. Michał **Zaremba Zajączkowski** (22 II 1842–10 I 1900) – powstaniec, inżynier, mieszkaniec Przemyśla, kierownik miejskiego Urzędu Budowniczego, zmarł i został pochowany w Przemyślu.
241. Karol **Zajkowski** „Liwoczy” (?–3 III 1887) – przed powstaniem służył w wojsku austriackim (artyleria) w stopniu porucznika, jeden z dowódców Powstania Styczniowego, zmarł w Przemyślu.
242. Lubomir **Zambasowicz** (1842–?) – przed powstaniem słuchacz Politechniki we Lwowie, za udział w powstaniu zesłany na 8 lat robót w twierdzach na Syberii, powrócił do Galicji w 1865, urzędnik kolejowy, przemysłowiec, mieszkał w Przemyślu, później w Zagórzcu, pracował przy budowie kolei łupkowskiej, od 1923 mieszkał w Strju.
243. Piotr **Zambasowicz** (?–?) – ojciec Lubomira, powstaniec, główny komisarz poborowy, właściciel restauracji „Pod Trzema Koronami” w Przemyślu.



244. Michał **Zapałowicz** (ok. 1833–8 III 1907) – powstaniec, po powstaniu urzędnik prywatny, pochowany w Przemyślu.
245. Jan **Zaremba** (24 IV 1832–?) – powstaniec, zarządca majątku Sapiechów w Korytnikach.
246. Stanisława **Zarembiaka** – aktywnie pracowała w Komitecie Pań w Przemyślu.
247. Ignacy **Zarzycki** (ok. 1838–?) – przemyslanin, przed 1863 przeniósł się do Warszawy, gdzie zaciągnął się do powstania, pojmany przez Rosjan został zesłany na 4 lata do saratowskiej roty aresztanckiej.
248. Józef **Zawirski** (19 III 1841–?) – przed powstaniem praktykant leśnictwa, powstaniec, po powstaniu urzędnik prywatny w Przemyślu, tam pochowany.
249. Stanisław Józef **Zawirski** (1826–7 XII 1878) – powstaniec, radca Sądu Krajowego w Przemyślu, tam pochowany.
250. Michalina **Zbyszewska** z d. Szydłowska (16 X 1833–18 IV 1878) – aktywnie zaangażowana w pomoc dla powstania, członkini Komitetu Pań, pochowana na cmentarzu w Żurawicy Górnej.
251. Kazimierz **Zbyszewski** (4 III 1839–po 1894) – przed powstaniem oficer wojsk austriackich, w powstaniu służył na stanowiskach dowódczych w oddziale J. Żalplachty Zapałowicza, po upadku powstania rządca w Rożubowicach.
252. Leopold **Zgodziński** (5 XI 1829–24 XII 1889) – kapłan rzymskokatolicki, katorżnik, 20 lat spędził na Syberii, kustosz biblioteki Sapiechów w Krasieczynie, pochowany na cmentarzu w Śliwnicy.
253. Sebastian Jan **Zieliński** (ok. 1814–30 I 1900) – weteran Powstania Listopadowego, walczył jako oficer w Powstaniu Styczniowym, po powstaniu mieszkał w Przemyślu, tam zmarł i został pochowany.
254. Karol **Zienkowski** (ok. 1847–21 II 1929) – walczył w oddziale M. Borelowskiego, po upadku powstania przez długi czas więziony przez Austriaków w Rzeszowie, zmarł w Przemyślu, tam pochowany.
255. Stanisław **Zygmuntowicz** (ok. 1847–?) – pochodził z Tarnawiec pod Przemyślem, jako szesnastolatek za udział w powstaniu został zesłany w głąb Rosji, w 1866 uzyskał zgodę na powrót do Galicji, pochowany na cmentarzu w Tarnawcach.
256. Józef Witold **Żelechowski** (18 III 1837–po 1892) – ur. w Łętowni k. Przemyśla, właściciel ziemski, powstaniec, po powstaniu urzędnik Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie.
257. Franciszek **Żurowski** (?–1880) – powstaniec, później sekretarz Urzędu Miejskiego w Przemyślu (1871–1880), pochowany w Przemyślu.



Rynek przemyski. Widok współczesny  
fot. S. Stępień

## Weterani – dowódcy oddziałów powstańczych



**Leon Czechowski (1797–1888) – pułkownik wojsk powstańczych, jeden z głównych dowódców Powstania Styczniowego, weteran Powstania Listopadowego**



Plk. Leon Czechowski  
Domena publiczna

Urodził się 7 kwietnia 1797 w Myślatyczach na Lwowszczyźnie. Uczył się w przemyskim gimn., a następnie ukończył Wydział Filozofii na Uniwersytecie we Lwowie. W 1818 wstąpił do pułku Grenadierów Gwardii Królestwa Polskiego. Po wybuchu Powstania Listopadowego 29 listopada 1830 wziął udział w zakończonej niepowodzeniem akcji uprowadzenia rosyjskich polityków Nikołaja Nowosilcowa i Aleksandra Roźnieckiego. Później walczył w wojnie polsko-rosyjskiej, dosłużył się stopnia kapitana. Uczestniczył w obronie Warszawy 6–7 września 1831, a po kapitulacji obrońców przedostał się na teren Prus. Następnie powrócił do Galicji. Wziął udział w powstaniu 1846, za co był przez Austriaków przez 2 lata więziony. Po wyjściu na wolność w latach 1848–1849 walczył w powstaniu węgierskim, służąc pod dowództwem gen. Józefa Bema. W 1853 wyjechał do

Francji, powrócił na wieść o wybuchu Powstania Styczniowego. Zorganizował wówczas własny, liczący 600 żołnierzy oddział powstańczy, składający się w znacznej części z młodzieży ze Lwowa, Przemyśla i Jarosławia. Mianowany pułkownikiem ruszył z nim do Królestwa, przedostał się na teren lubelskiego. Pomimo bohaterkich potyczek stoczonych pod Potokiem Górnym oraz w pobliżu wsi Suszka (20 marca 1863), a także w lasach w pobliżu Huty Krzeszowskiej (21 marca 1863), podzielili los wielu innych oddziałów powstańczych z tych terenów, które zostały wyparte przez wojska rosyjskie w kierunku granicy austriackiej. Granicę przekroczył w pobliżu Hawłowic 25 marca 1863. Poszukiwany przez władze austriackie ukrywał się w pobliżu Jarosławia, został jednak aresztowany, a następnie uwięziony w Przemyślu. Wolność odzyskał w 1866. Resztę swojego życia związał już na stałe z Jarosławiem. Zmarł tam 8 czerwca 1888 i został pochowany na tamtejszym cmentarzu. W dowód wdzięczności społeczeństwo Jarosławia ufundowało mu okazały pomnik nagrobny (zaprojektowany przez artystę rzeźbiarza Józefa Kuleszę).

**Gustaw Adolf Amort (1831–po 1902) – major wojsk powstańczych, faktyczny dowódca oddziału K. Cieszkowskiego**

Urodził się 17 października 1831 w Sanoku w rodzinie trudniącej się kupiectwem. Był synem Jana Nepomucena Amorta i Franciszki z domu Korczyńskiej. Przed powstaniem był zawodowym oficerem armii austriackiej. Karierę wojskową po ukończeniu szkoły oficerskiej rozpoczął w 9. Pułku Piechoty w Stryju. Brał udział w wojnie francusko-austriackiej (1859), po której został awansowany na majora. Po wybuchu Powstania Styczniowego zaciągnął się w jego szeregi służąc w oddziale Kajetana Cieszkowskiego, używał pseudonimu „Murdelio”. Walczył w bitwach pod Kowalami, Lublinem, Wirem, Puławami, Deputycznami i wielu potyczkach. Dwukrotnie został ranny (pod Wirem i ponownie pod Deputycznami). Po upadku powstania powrócił do wojska austriackiego, służąc od 1866 w 1. Galicyjskim Pułku Ułanów, a od 1870 w 3. Pułku Ułanów w Przemyślu. W 1876 przeszedł do cywila. Odtąd na stałe związał się z Przemyślem. Bardzo aktywnie pracował na polu społecznym i gospodarczym.



Mjr Gustaw Adolf Amort  
MNZP

Był wieloletnim członkiem rady miejskiej (1890–1899). Należał do wielu towarzystw: Komitetu dla Wygnańców z Prus (od 1885), Towarzystwa Bursy Przemyskiej (od 1890), Towarzystwa Dramatycznego (1892), Towarzystwa Szkoły Ludowej (1895), pełnił funkcję prezesa zarządu Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” (1887–1889), naczelnika ochotniczej straży pożarnej (1889–1899). Wielokrotnie powoływany był na arbitra w sprawach o charakterze honorowym. Od 28 lutego 1889 należał do Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Uczestników Powstania Polskiego 1863/64. W 1899 oskarżono go jednak o defraudację pieniędzy w okresie, gdy pracował w Kasie Oszczędności w Przemyślu. Został osadzony w więzieniu Brygidki we Lwowie. Dalsze jego losy i data śmierci nie są znane.

#### **Antoni Dąbrowski (1835–1893) – major wojsk powstańczych**

Przyszedł na świat 21 lutego 1835 we wsi Wierzblany w rodzinie dzierżawców lokalnych dóbr ziemskich. Jego ojciec Wincenty Dąbrowski był weteranem Powstania Listopadowego, odznaczonym za męstwo orderem Virtuti Militari, matka zaś Paulina z domu Balińska była córką lekarza w oddziałach Jana Henryka Dąbrowskiego – Tomasza Balińskiego. Antoni w latach 50. XIX w. uzyskał w dzierżawę folwark Jaroszewicze znajdujący się na terenie pow. lubelskiego. Został także zastępcą wójta gminy Bełżyce. Po wybuchu Powstania Styczniowe-

go wraz ze swym wujem Aurelim Balińskim zaciągnął się do oddziału gen. Mariana Langiewicza. Wsławił się męstwem w wielu bitwach i dosłużył się stopnia majora. Walczył 3 lutego 1863 pod Wąchockiem, 23 lutego 1863 pod Szydłowcem, 24 lutego 1863 pod Małogoszczą, 4 marca 1863 pod Pieskową Skałą a 17 marca 1863 pod Chrobrzem. Po upadku Powstania Styczniowego emigrował wraz z matką do Wiednia. W 1865 powrócił do Galicji i osiadł w Medyce, gdzie pomagał w zarządzaniu majątkiem Mieczysława Pawlikowskiego, a także majątkiem w Berezowicy Wielkiej należącym do Wandy Korytowskiej, siostry Heleny Pawlikowskiej. W latach 1867–1878 był oficjalnym administratorem klucza medycznego. W 1878 zrezygnował z tych obowiązków i objął początkowo na okres 12 lat w dzierżawę folwarku w Medyce i Szehyniach. W 1890 zrezygnował z dzierżawy w Medyce, przenosząc się do dworku przy folwarku Kopań w Szehyniach. Znany był z aktywnej działalności charytatywnej. Przyczynił się do wybudowania szkoły ludowej w Medyce (funkcjonującej w tym budynku do 1911). W latach 1869–1893 sprawował szereg funkcji publicznych. Był członkiem Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego w Przemyślu (1869–1892), przysięgłym rzeczoznawcą dla realności przy Sądzie Obwodowym w Przemyślu, sekretarzem rady nadzorczej Towarzystwa Naftowego w Przemyślu (1886), a także aktywnym działaczem Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Zmarł 2 sierpnia 1893 w Szehyniach, został pochowany na cmentarzu parafialnym w Medyce (na nagrobku błędny rok urodzenia).

#### **Wincenty Roman Paprocki (ok. 1839–1910) – oficer, dowódca konnego oddziału powstańczego**

Urodził się w miejscowości Kuchary ok. 1839 w rodzinie ziemiańskiej. Uzyskał wykształcenie geometry. Po wybuchu Powstania Styczniowego wziął aktywny udział w działaniach zbrojnych. Najpierw służył w oddziałach Józefa Władysława Ruckiego i Zygmunta Adama Chmielnickiego. Awansował na porucznika i dowodził własnym oddziałem konnym. Już jako dowódca konnicy stoczył kilkanaście potyczek z Rosjanami, m.in. w pobliżu Buska, Chmielnika oraz Pińczowa. Podczas jednej z potyczek dostał się do niewoli rosyjskiej, z której wykupił go ojciec. Później chcąc go chronić wysłał zagranicę, przebywał we Francji, Sycylii i Egipcie. W 1879 zamieszkał w Przemyślu. Z tym miastem związał też resztę swojego życia. Pracował jako urzędnik Towarzystwa Zaliczkowego Rolnego. Od 1884 do 1910 był aktywnym członkiem przemyskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Zmarł 14 grudnia 1910 w Przemyślu i został pochowany na Cmentarzu Głównym.

## Kobiety – ciche bohaterki



### Antonina Karolina Dworska (1829–1899)

Urodziła się 30 sierpnia 1829 we Lwowie, jako córka Antoniego Bilińskiego i Zuzanny z d. Sikorskiej. 22 stycznia 1848 wyszła za mąż za prawnika Aleksandra



Antonina Karolina Dworska  
MNZP

Dworskiego, późniejszego burmistrza w Przemyślu. Doczekała się dzieci: Kazimierza Augusta, Stanisława, Tadeusza. W 1855 rodzina zamieszkała w Przemyślu. Jeszcze przed powstaniem ich mieszkanie pod pozorem spotkań towarzyskich stało się silnym ośrodkiem działalności patriotycznej. Po wybuchu Powstania Styczniowego Antonina, podobnie jak jej mąż, aktywnie zaangażowała się w pomoc dla powstańców. Była członkinią Komitetu Pań w Przemyślu. Zajmowała się gromadzeniem żywności i materiałów opatrunkowych dla powstańców i zbieraniem dla nich funduszy oraz wykonywaniem szarpki. W szczególny sposób poświęciła się opiece nad poszkodowanymi w walkach. Gdy Czartoryscy w swym pałacu w Sieniawie urządzili szpital dla rannych powstańców, wyjechała tam i całkowicie poświęciła się opiece nad rannymi. Po powstaniu zaangażowała się w Przemyślu w dzia-

łalność charytatywną i kulturalną. Zmarła 4 sierpnia 1899 w Przemyślu i została pochowana w grobowcu rodzinnym na Cmentarzu Głównym.

### Ewa Wiktoria Longchamps de Bériér (1817–1898)

Urodziła się we Lwowie jako córka Franciszka Ksawerego Pola oraz Eleonory z d. Longchamps de Bériér. Była siostrą znanego pisarza i działacza społecznego Wincentego Pola. 28 lipca 1840 została żoną Wincentego Longchamps de Bériér, ze związku z którym doczekała się 4 dzieci: Bogusława, Wincentego, Zygmunta i Kazimierzy. Wszyscy synowie brali udział w Powstaniu Styczniowym. Ona również silnie zaangażowała się w działalność powstańczą. W przemyskim mieszkaniu Longchampsów de Bériér produkowano amunicję oraz środki sanitarne, a także udzielano schronienia zmierzającym do powstania ochotnikom. Aktywnie angażowała się także w działalność charytatywną po upadku powstania. W 1868 założyła w Przemyślu Towarzystwo Pań Dobroczyńności św. Wincentego à Paulo. Wspierała Zakład dla Ubogich



Ewa Wiktoria Longchamps de Bériér  
MNZP

Dziewcząt utworzony przez Katarzynę z Wodzickich Konarską. Zmarła 28 marca 1898 we Lwowie, została pochowana na Cmentarzu Łyczakowskim. W klasztorze siostr Felicjanek w Przemyślu umieszczono poświęconą jej pamięci tablicę.

### Helena Pawlikowska (1837–1918)

Pochodziła z ziemiańskiej rodziny Dzieduszyckich kultywującej tradycje patriotyczne (jej dziadek Wawrzyniec Dzieduszycki był adiutantem Tadeusza Kościuszki, walczył pod Raclawicami i Szczekocinami). Przyszła na świat 20 lutego 1837 w Korniaktowie jako córka Eugeniusza Dzieduszyckiego oraz Heleny z d. Paszkowskiej. Odziedziczyła majątki Radziszów i Ludwinów. 11 czerw-



Helena Pawlikowska  
Domena publiczna

ca 1859 wyszła za mąż za Mieczysława Pawlikowskiego (1834–1903) i przeprowadziła się do majątku męża w Medyce. Ze związku tego małżonkowie doczekali się 2 synów: Jana Gwalberta oraz Tadeusza. Pawlikowscy również byli znani z kultywowania tradycji patriotycznych oraz gromadzenia dzieł sztuki. Po wybuchu Powstania Styczniowego bardzo aktywnie zaangażowali się w działalność powstańczą. To w ich majątku werbowano i szkolono ochotników do powstania. Helena stanęła na czele Obwodowego Komitetu Niewiast Polskich powstałego we Lwowie, zwano ją „Samarytanką Powstańców”. Angażowała się także w działalność organizacyjną. Współpracowała bowiem z M. Borelowskim w werbunku i szkoleniu ochotników do powstania. Ponadto była też

kurierką, zbierała pieniądze na rzecz „Skarbu Narodowego”. Pomagała też wdowom po powstańcach. Po upadku powstania ukryła sztandar oddziału Marcina Borelowskiego. Za działalność tą Austriacy uwięzili jej męża w więzieniu w Ołomuńcu. Jej udało się uciec z dziećmi do Genewy. W 1865 po amnestii i odzyskaniu wolności przez jej męża, zamieszkali razem w Radziszowie, a później w Ludwinowie pod Krakowem, wreszcie w Krakowie na Kleparzu. Po śmierci męża w 1903 przeprowadziła się do Lwowa. Zmarła 12 października 1918 we Lwowie, została pochowana w kaplicy Pawlikowskich na cmentarzu parafialnym w Medyce. W 1939 szczątki Pawlikowskich zostały zbezczeszczone przez Sowieców. W 2005 odbyły się uroczystości ponownego ich pochówku w rodowej kaplicy Pawlikowskich w Medyce.

### Jadwiga Klementyna Sapieżyna (1806–1890)

Urodziła się 9 lipca 1806 w Podzamczu koło Maciejowic. Pochodziła z rodziny magnackiej. Była córką Stanisława Kostki Zamoyskiego i Zofii z d. Czartoryskiej.



Jadwiga Klementyna Sapieżyna  
Portret pędzla L. Horowitza z 1882. Domena publiczna

9 grudnia 1825 poślubiła w Puławach księcia Leona Sapiechę, późniejszego właściciela Krasiczyna. Członkowie jej rodziny szczyli się swoją działalnością filantropijną oraz patriotyczną. W 1830 jej mąż wziął czynny udział w Powstaniu Listopadowym. Natomiast ich syn Adam Stanisław Sapieha był jednym z galicyjskich przywódców Powstania Styczniowego. Ona także aktywnie zaangażowała się w działalność powstańczą inicjując, a potem patronując powstańczemu Komitetowi Pań. Ponadto oddała do dyspozycji organizatorów powstania rodzinne siedziby w Krasiczynie i Oleszycach. W Oleszycach urządzono szpital dla rannych. Po upadku powstania zajęła się głównie działalnością dobroczynną. W 1864 sprowadziła do Krasiczyna siostry służebniczki, których zadaniem miała być opieka nad miejscową najbiedniejszą ludnością oraz prowadzenie ochronki. Zakładała również szpitale w Cieszanowie oraz Lwowie. We Lwowie kierowała również Towarzystwem Dobroczynności św. Wincentego à Paulo. W mieście tym dzięki jej staraniom powstał także Dom Opatrzności (przytułek dla żebraków wraz z oddziałem dla „upadłych dziewcząt”). Była również przewodniczącą licznych organizacji. W celu zdobycia środków na cele dobroczyn-

ne prócz własnej znaczącej działalności, organizowała liczne kwesty czy też koncerty, wenty, festyny. Zmarła 29 marca 1890 w Krasiczynie pod Przemysłem i została pochowana w kaplicy rodowej na zamku.

#### Joanna Waygartowa (?–1900)

Pochodziła z rodziny ziemiańskiej Baczyńskich. Po ślubie zamieszkali wraz z małżonkiem Walerym Waygarterem w Przemysłu. Po wybuchu Powstania Styczniowego zaangażowała się w działalność patriotyczną. Wspierała ochotników z Galicji. Zajmowała się gromadzeniem zapasów oraz zbieraniem funduszy dla powstańców, przyjmowaniem wolontariuszy, ułatwianiem uciezek z więzień. W jej domu wyrabiano naboje, wykonywano szarpie. Była również kurierką, osobiście przewożąca broń. Ze związku z Walerym Waygarterem doczekała się 2 córek: Marii Eugenii (ur. 1857) oraz Wincenty (ur. 1854). Ta ostatnia została żoną znanego przemyskiego adwokata, działacza społecznego i polityka, również powstańca, Leonarda Tarnawskiego. Pod koniec życia Waygartowie zamieszkali w rodzinnym folwarku w Podliskach Małych. Tam Joanna zmarła i podobnie jak jej mąż została pochowana na miejscowym cmentarzu.



Polskie kobiety w żałobie narodowej, noszonej od 1861 roku i po upadku Powstania Styczniowego.

Na zdjęciu: Emilia Heurichowa i jej cztery córki: Teodora, Helena, Julia i Emilia

Domena publiczna

## Osoby życia publicznego – posłowie, burmistrzowie, radni



Aleksander Dworski  
MNZP

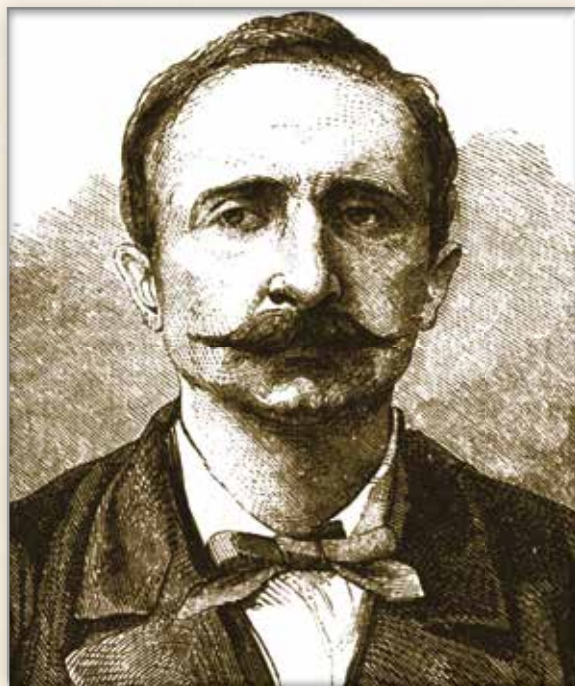
### Aleksander Dworski (1822–1908) – burmistrz Przemyśla, poseł do Sejmu Krajowego

Urodził się 12 grudnia 1822 we Lwowie, gdzie ukończył gimnazjum, a następnie w 1844 prawo na Uniwersytecie Lwowskim. W 1855 został adwokatem w Przemyślu i z miastem tym związał się na całe życie. Po wybuchu Powstania Styczniowego stanął na czele przemyskiego okręgu powstańczego. Po upadku powstania aktywnie działał na polu charytatywnym, społecznym oraz politycznym. Już w 1865 został wybrany na członka rady miejskiej. W kolejnych latach sprawował funkcję najpierw zastępcy burmistrza (1867–1870), a następnie burmistrza Przemyśla (1881–1901). Ponadto był członkiem Rady Powiatowej (1867–1908) i do 1872 wicemarszałkiem powiatu przemyskiego. Sprawując powyższe urzędy starał się dbać o rozwój miasta: zaprowadził wodociągi, elektryfikację i zainicjował budowę schroniska dla bezdomnych. W 1903 został przewodniczącym komitetu budowy nowych budynków szpitala powszechnego przy ul. Buszkowickiej (oficjalnie oddane do użytku w 1906). Od 1889 do 1895 był również posłem do Sejmu Krajowego. Dążył także do ożywienia gospodarczego miejscowego społeczeństwa.

Przez wiele lat był prezesem zarządu Przemyskiej Kasy Oszczędności, prezesem galicyjskiego Związku Miast oraz członkiem Kasyna Mieszczańskiego. Angażował się w działalność przemyskiego oddziału Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego, Stowarzyszenia Rękodzielników „Gwiazda”. Wspierał działalność Towarzystwa Muzycznego oraz Towarzystwa Szkoły Ludowej. Jego działalność na rzecz Przemyśla była doceniona przez współczesnych. Jeszcze za jego życia (w 1893) jedną z ulic nazwano jego imieniem, a także nadano mu honorowe obywatelstwo miasta (1901). Został także odznaczony Krzyżem Komandorskim Rycerskiego Orderu Świętego Grzegorza Wielkiego za zasługi na rzecz Kościoła. Od 24 lutego 1889 był członkiem Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Uczestników Powstania Polskiego 1863/64. Zmarł 30 marca 1908 (na nagrobku błędna data dzienna jego śmierci) i został pochowany na Cmentarzu Głównym w Przemyślu.

### Aleksander Krukowiecki (1825–1896) – poseł do Sejmu Krajowego

Pochodził z rodziny o tradycjach ziemiańskich, wojskowych oraz patriotycznych. Jego dziadek Piotr Paweł Kru-



Aleksander Krukowiecki  
Domena publiczna

kowiecki (1722–1792) herbu Pomian, otrzymał dziedziczny tytuł hrabiowski, zaś ojciec – Jan Stefan Krukowiecki (1772–1850) był generałem wojska polskiego Królestwa Kongresowego, walczył z Rosją w Powstaniu Listopadowym. Aleksander podtrzymywał tradycje rodzinne. Po wybuchu Powstania Styczniowego w stopniu pułkownika walczył pod rozkazami Aleksandra Taniewskiego, następnie Walerego Wróblewskiego, a od stycznia 1864 Edwar- da Rylskiego. Uczestniczył m.in. w bitwie pod Imbramowicami i Głanowem. Po upadku powstania kontynuował działalność polityczną. Był posłem do Sejmu Krajowego. Sprawował też funkcję przewodniczącego przemyskiego oddziału Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego. Ponadto był członkiem Rady Powiatu Przemyskiego. W 1874 został jednym ze współzałożycieli Towarzystwa Zaliczkowego Rolnego w Przemyśle. Był właścicielem majątku Aksamnice w gm. Fredropol, tam też zmarł 20 lipca 1896 i został pochowany na miejscowym cmentarzu. Upamiętniający jego postać, symboliczny nagrobek znajduje się również na cmentarzu parafialnym w Jeżowie, na którym pochowani są jego przodkowie (także ojciec).

**Józef Lanikiewicz (1847–1920) – starosta powiatowy, komisaryczny burmistrz Przemyśla**

Urodził się 10 marca 1847 w Stanisławowie. Był synem sędziego Aleksandra Lanikiewicza. Józef rozpoczął naukę w Gimn. św. Anny w Krakowie, którą kontynuował w Gimn. Franciszka Józefa we Lwowie. Na wieść o wybuchu Powstania Styczniowego w wakacje 1863 przedostał się do Królestwa Polskiego i wstąpił w szeregi po-



Józef Lanikiewicz  
MNZP

wstańcze. Walczył na terenie województwa lubelskiego. Po klęsce powstania powrócił do Galicji i po pewnym czasie podjął pracę w administracji państwowej, początkowo, w latach 1872–1877 jako praktyk w Żywcu, w Kosowie i w Kołomyi. Sprawował wiele odpowiedzialnych funkcji samorządowych. Był burmistrzem w Śniatynie (1877–1879), komisarzem starostwa w Kołomyi (1879–1882); komisarzem starostwa w Przemyśle (1883–1887); komisarycznym burmistrzem w Stanisławowie (1889), starostą powiatowym w Żółkwi (1890–1895), wiceprezydentem Rady Szkolnej Krajowej (1896–1897); starostą powiatowym w Przemyśle (1898–1910); wiceprezydentem Namiestnictwa we Lwowie (1910–1911); kierownikiem tymczasowego zarządu Dobromila (1912–1914). Następnie od 28 stycznia do 5 listopada 1914 pełnił funkcję komisarycznego burmistrza Przemyśla. Jako komisarz rządowy w Przemyśle po wybuchu wojny ostro protestował przeciwko represjom austriackim wobec ludności cywilnej. Na początku listopada 1914 zrezygnował z funkcji komisarza Przemyśla ze względu na stan zdrowia. Był żonaty z Teklą z d. Łysakowską, ze związku tego doczekał się córki Janiny. Za zasługi dla monarchii Habsburgów w 1896 został nagrodzony orderem Franciszka Józefa I oraz mianowany honorowym tytułem radcy dworu. Zmarł 2 marca 1920 w Przemyśle na zawał serca, został pochowany na tamtejszym Cmentarzu Głównym.

**Leonard Tarnawski (1845–1930) – adwokat, poseł do Sejmu Krajowego, potem Sejmu Ustawodawczego II RP, radny miasta Przemyśla**

Urodził się 21 grudnia 1845 w Piskorowicach. Był synem ekonoma majątków Lubomirskich – Andrzeja Tarnawskiego i Teresy z d. Kostrzewskiej. Do Powstania Styczniowego zaciągnął się będąc uczniem gimnazjum w Przemyśle. Służył w oddziale Jana Żalplachty vel Zapłłowicza. Już podczas pierwszej bitwy (pod Tuczępami) został ranny, co zmusiło go do powrotu do domu. Po ukończeniu gimnazjum w Przemyśle studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Lwowskiego, a następnie kontynuował naukę na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, gdzie w 1874 uzyskał tytuł doktora. Po ukończeniu studiów wrócił do Przemyśla i podjął pracę kopyentą w kancelarii adwokackiej W. Waygarta, przyszłego teścia. W 1878 otworzył własną kancelarię. Był uznanym i aktywnym prawnikiem. W latach 1903–1930 wybierano go na prezesa przemyskiej Izby Adwokackiej. Przez wiele lat pełnił funkcję radnego miejskiego i powiatowego oraz wicemarszałka powiatu przemyskiego. Jego dom przy ul. Grodzkiej w Przemyśle w czasach austriackich był nazywany „Ambasadą Polską”. Od 1902 do 1907 był posłem do Sejmu Krajowego (1902–1907), a po odzyskaniu przez





Leonard Tarnawski  
Domena publiczna

Polskę niepodległości wszedł do Sejmu Ustawodawczego. Aktywnie działał na polu społecznym, politycznym oraz charytatywnym. Był współzałożycielem, a później aktywnym członkiem i przez wiele lat prezesem (1892–1920) Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Należał do wielu przemyskich organizacji charytatywnych, kulturalnych, pedagogicznych oraz oświatowych, m.in.: Stowarzyszenia Rękodzielników „Gwiazda”, Stowarzyszenia Weteranów 1863, Towarzystwa Dramatycznego „Fredreum” (prezes 1882–1889), Towarzystwa Szkoły Ludowej, Towarzystwa Zaliczkowego Rzemieślników i Rolników. Przyczynił się do zainicjowania w Przemyślu ruchu naukowego, współtworząc Towarzystwo Przyjaciół Nauk. W latach 1909–1913 i 1917–1923 pełnił zaszczytną funkcję prezesa tegoż Towarzystwa. Zmarł 6 września 1930 został pochowany na Cmentarzu Głównym. Za swoją działalność na rzecz rozwoju miasta otrzymał honorowe obywatelstwo Przemyśla. Jednej z ulic miasta Przemyśla nadano jego imię. Natomiast za działalność na niwie patriotycznej został mianowany podporucznikiem weteranem Powstania Styczniowego i odznaczony Krzyżem Niepodległości z mieczami oraz Krzyżem Walecznych.

#### **Walery Waygart (1821–1902) – adwokat, burmistrz Przemyśla, poseł do Sejmu Krajowego**

Urodził się w Stopnicy w Królestwie Polskim, następnie jego rodzice przenieśli się do Podlisk Małych w pow. lwowskim. Po ukończeniu gimn. we Lwowie, kontynuował naukę na Wydziale Prawa tamtejszego uniwersytetu i uzyskał aplikację adwokacką. W 1854 prze-

niósł się do Przemyśla, gdzie otworzył własną kancelarię adwokacką. Po wybuchu Powstania Styczniowego został z ramienia Rządu Narodowego komisarzem wojennym w obwodzie przemyskim. Na polu działalności powstańczej wspierała go żona Joanna z domu Baczyńska. Po upadku Powstania Styczniowego kontynuował pracę adwokacką, ale także silnie angażował się w działalność polityczną oraz społeczną. Od 1873 do 1889 był posłem do Sejmu Krajowego. W latach 1879–1883 pełnił funkcję zastępcy członka Wydziału Krajowego we Lwowie. Był także radnym Przemyśla, wchodził w skład Rady Powiatu. W latach 1873–1881 sprawował urząd burmistrza Przemyśla. W trakcie jego kadencji zasłużył się dla dobra tego miasta poprzez m.in.: wyremontowanie, a także rozbudowę szpitala powszechnego, remont budynku magistratu, założenie bursy dla niezamożnych uczniów, podjęcie starań o uzyskanie budynku dla archiwum miejskiego oraz gruntowne zreorganizowanie lokalnej policji i straży pożarnej. Należał też do szeregu lokalnych towarzystw społecznych i kulturalnych. Był prezesem Towarzystwa Muzycznego (1865–1875); jednym z założycieli Towarzystwa Dramatycznego; prezesem Stowarzyszenia Rękodzielników „Gwiazda” (od 1869). W 1891 został przyjęty do Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Uczestników Powstania Polskiego 1863/64. Po przejściu na emeryturę zamieszkał wraz z żoną w rodzinnym majątku w Podliskach Małych. Tam też zmarł 22 września 1902 i został pochowany na miejscowym cmentarzu. W 1913 w dowód wdzięczności dla jego zasług dla miasta, jednej z ulic Przemyśla nadano jego imię.



Walery Waygart  
MNZP

## Duchowni



### **Wincenty Bukowski (1814–1877) – kapłan rzymskokatolicki, uczestnik Powstania Krakowskiego i Styczniowego**

Urodził się 12 lipca 1814 w Samborze, jako syn miejscowego krawca. Świecenia kapłańskie uzyskał w Przemysłu w 1842. Posługę duszpasterską rozpoczął jako wikary, pełniąc ją kolejno w: Strzałkowicach, Jasienicy Rosielnej, Jasionowie. W 1846 zaangażował się w aktywne wspieranie Powstania Krakowskiego. Za swoją działalność był w latach 1846–1848 więziony we Lwowie. Odzyskał wolność na skutek amnestii w 1848 i został wikariuszem w Sądowej Wiszni. Funkcję tę sprawował do 1857. Jednocześnie był komendantem w Medyce w pow. przemyskim. Zetknął się wówczas z patriotyczną atmosferą panującą w dworku Pawlikowskich. W 1858 został proboszczem w Kobylanach. Po wybuchu Powstania Styczniowego aktywnie włączył się w jego propagowanie oraz pomoc materialną dla walczących. Za swoją działalność był w latach 1863–1864 ponownie więziony przez

władze austriackie. W 1866 został proboszczem w Majdanie Sieniawskim. Zmarł tam 1 lutego 1877 i został pochowany na miejscowym cmentarzu.

### **Józef Fałat (1841–1933) – kapłan rzymskokatolicki, powstaniec, pedagog**

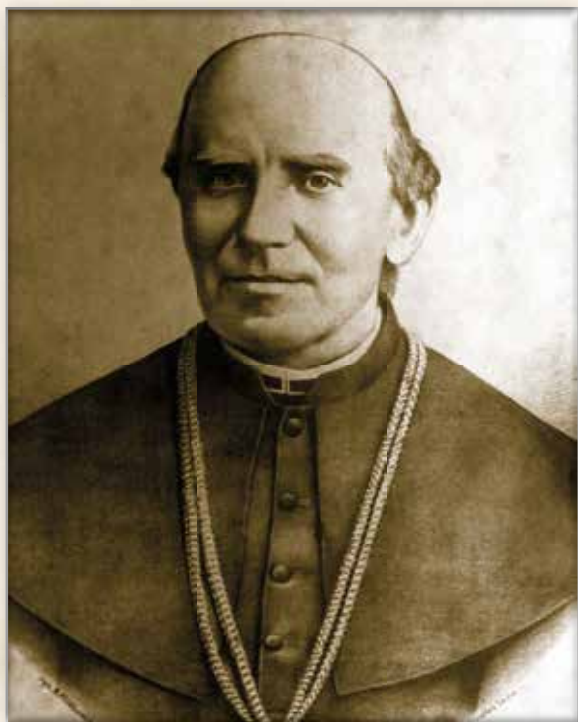
Urodził się 12 września 1841 w Tuligłowach, w rejonie gródeckim, w rodzinie miejscowego organisty. Jako uczeń gimnazjum przedarł się do Królestwa Polskiego i wstąpił w szeregi powstańcze. Po upadku powstania wstąpił do Seminarium Duchownego w Przemysłu. Świecenia kapłańskie uzyskał w 1868. Był kolejno: wikarym w: katedrze przemyskiej, Dobrzechowie, Przeworsku, Rzeszowie. W tym ostatnim mieście został katechetą w Męskim Seminarium Nauczycielskim. Wygłaszał referaty oraz odczyty zarówno na księżowskich kongregacjach dekanalnych jak również w miejscowej „Czytelnicy Ludowej”. 1 lutego 1890 został dyrektorem Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego w Przemysłu, uczył tam również pedagogiki. Zyskał tam ogromną sympatię wśród uczniów, ze względu na swoją ogromną życzliwość wobec ubogich. Zdarzyło się, że płacił chesne za te uczennice, których nie było na to stać bądź kupował ubogim ubrania. Należał do Okręgowej Rady Szkolnej. W latach 1910–1911 był też członkiem Towarzystwa Polskiej Bursy Ludowej w Przemysłu, którego celem było ułatwianie zdobycia wykształcenia zdolnej niezamożnej młodzieży. W 1905 został dyrektorem Komisji Egzaminacyjnej dla nauczycieli. W 1910 uzyskał godność prałata. W 1912 przeszedł na emeryturę. Najpierw mieszkał w Leżajsku, a następnie w Bystrzy, znajdującej się na obszarze Śląska Cieszyńskiego, u swego brata Juliana. Zmarł 21 sierpnia 1933 w tej samej miejscowości i został pochowany na lokalnym cmentarzu.



Katedra rzymskokatolicka w Przemysłu w 2. poł. XIX w.  
MNZP

### **Teofil Karol Łękowski (1834–1923) – kapłan rzymskokatolicki, powstaniec, historyk, pedagog**

Pochodził z rodziny mieszczańskiej zamieszkałej w Przemysłu. Urodził się 8 lutego 1834, jako syn Michała i Marianny Łękowskich. Ukończył studia teologiczne w Seminarium Duchownym



Ks. Teofil Łękowski  
Muzeum Archidiecezjalne

w Przemyślu i 1 czerwca 1857 otrzymał święcenia kapłańskie. Następnie w latach 1857–1858 był wikarym w Strzyżowie n. Wisłokiem i Dobrzechowie. W 1858 został katechetą w gimnazjum w Drohobyczu. W roku 1862 został karnie przeniesiony do Leżajska pod dozór policji za działalność patriotyczną. Po wybuchu Powstania Styczniowego był czynnie zaangażowany w pomoc powstańcom. Po powstaniu był w latach 1866–1888 dyrektorem prywatnej żeńskiej szkoły wydziałowej w Przemyślu prowadzonej przez ss. Benedyktynki. Ponadto od 1871 przy klasztorze ss. Benedyktynek funkcjonowała zorganizowane przez niego Żeńskie Seminarium Nauczycielskie. W 1877 został honorowym członkiem przemyskiej kapituły katedralnej, a od 1886 kanonikiem gremialnym. Od 1899 był prepozytem i infułatem przemyskiej kapituły. W 1918 został również mianowany oficjałem sądu biskupiego. Oprócz wymienionych wyżej funkcji zajmował się również działalnością oświatową. W 1888 został wykładowcą oraz wicerektorem, a od 1895 rektorem Seminarium Duchownego w Przemyślu. Założył Sodalicję Mariańską dla kleryków. W latach 1910–1911 był też członkiem Towarzystwa Polskiej Bursy Ludowej w Przemyślu. Spod jego pióra wyszło szereg cennych prac katechetycznych i historycznych, m.in.: *Katechetyka i pedagogika...*, Przemyśl 1903; *Przewodnik dla katechetów*, t. 1–3, Przemyśl 1914–1916; *Katedra przemyska wraz z kościołem filialnym Najświętszego Serca P. Jezusa*, Przemyśl 1906. Został także członkiem Rady Powiatowej i Rady Szkolnej Okręgowej oraz Komisji Egzaminacyjnej dla

nauczycieli szkół ludowych. Ponadto był zastępcą rektora Bractwa „Bonus Pastor” oraz założycielem żeńskiego Towarzystwa św. Wincentego à Paulo (od 1877). Zorganizował w Przemyślu ochronkę dla dzieci, nad którą opieka została powierzona ss. Felicjankom. Zmarł w Przemyślu i tam został pochowany.

#### **Leopold Zgodziński (1829–1889) – kapłan rzymskokatolicki, katorżnik**

Urodził się 5 listopada 1829 w Markuszowie w mieszczańskiej rodzinie Szymona Zgodzińskiego oraz Elżbiety z d. Czerwińskiej. Gimnazjum ukończył w Lublinie, a następnie w 1847 wstąpił do seminarium duchownego w tym samym mieście. 13 marca 1853 uzyskał święcenia kapłańskie. Jeszcze w tym samym roku został wikariuszem, a następnie administratorem w parafii w Krasnymstawie. Szybko zaangażował się w działalność patriotyczną. Po wybuchu Powstania Styczniowego został z ramienia Rządu Narodowego naczelnikiem pow. krasnostawskiego. Za działalność patriotyczną władze rosyjskie uwięziły go w twierdzy zamojskiej. Następnie 13 lipca 1863 został skazany na osiedlenie pod nadzorem w centralnej części Rosji. Karę odbywał w Kołogrywie w gub. kostromskiej pod nadzorem policyjnym, od 1864 w Warnawinie. Obdarzony talentem rysownika wykonał szereg rysunków tamtejszych budynków, narzędzi gospodarskich i scen z życia wsi (obecnie są w Muzeum Niepodległości w Warszawie). Opracował też obszerny „Kalendarz historyczny Polski” (rękopis znajduje się dziś w bibliotece KUL). W 1871 uzyskał zgodę na osiedlenie pod nadzorem na Łotwie. Zamieszkał w małej miejscowości Iłukszcie, gdzie przebywało wielu katolickich księży zesłańców. Jesienią 1880 wystąpił do władz z prośbą o zezwolenie na wyjazd do Lublina celem podratowania zdrowia. Przybył tam w lutym 1881 i zamieszkał u brata Szczepana, zgłaszając się jednocześnie do ówczesnego administratora diecezji lubelskiej ks. Szymona Koziejowskiego, ten zaś powierzył mu tymczasowo obowiązki kapelana w szpitalu sióstr miłosierdzia przy kościele Niepokalanego Poczęcia. Na objęcie tej funkcji nie wyraził jednak zgody warszawski generał-policmajster. W tej sytuacji w połowie maja Zgodziński powrócił do Iłukszty. W 1885 uzyskał zwolnienie z zesłania i zdecydował się jednak opuścić Rosję. Przyjechał wówczas do Galicji i na zaproszenie Adama Sapiehy został kapelanem zamkowej kaplicy w Krasiczynie oraz kustoszem znajdującej się tam pokażnej biblioteki rodowej książąt Sapiehów. Zetknął się wówczas z młodym Adamem Stefanem Sapiehą późniejszym biskupem krakowskim i kardynałem. Zmarł 24 grudnia 1889 w Krasiczynie i został pochowany na cmentarzu parafialnym w Śliwnicy.

## Prawnicy, literaci, artyści, działacze kulturalni



**Leopold Franciszek Hauser (1844–1908) – sędzia, publicysta, archiwariusz**



Leopold Hauser  
MNZP

Urodził się 22 listopada 1844 w Kałuszu jako syn Rudolfa Hausera oraz Emilii z d. Frühwirth. Następnie rodzina przeniosła się do Dobromiła, gdzie jego ojciec został rządcą w Kameralnym Zarządzie Gospodarczym. W 1863 ukończył gimn. w Przemysłu, następnie rozpoczął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego. Przerwał je jednak wstępując w szeregi powstańcze. Nie walczył zbyt długo, gdyż pod naporem wojsk rosyjskich jego oddział zmuszony był wycofać się do Galicji. Wróciwszy do Lwowa kontynuował przerwane studia prawnicze, nie zaprzestał jednak działalności konspiracyjnej. Na początku 1864 został aresztowany pod zarzutem zdrady stanu. Nie zdołano mu jednak dowieść winy i po 7 miesiącach śledztwa został zwolniony. Studia ukończył w 1867 i rozpoczął praktykę zawodową jako auskultant w Sądzie Obwodowym w Przemysłu. W 1873

pracował w Sądzie Powiatowym w Ustrzykach Dolnych. W roku następnym powrócił do Przemysłu i objął stanowisko adiunkta sądowego. W 1876 ożenił się z Wandą Kamilą Daukszanką, ze związku tego doczekał się 3 córek – Marii, Olgi i Stefanii. W 1882 ze względu na krytykę prasową ówczesnego systemu sądownictwa przeniesiono go karnie do Sądu Obwodowego w Samborze. Pracował tam do 1883. Następnie w latach 1884–1908 pracował: jako sędzia kolejno w Sądzie Powiatowym w Monasterzyskach (1884–1886), Sądzie Powiatowym w Żółkwi (1887–1893), Sądzie Krajowym we Lwowie (1893–1896) i wreszcie w Wyższym Sądzie Krajowym (1897–1908). Był członkiem Stowarzyszenia Oszczędności i Zaliczek oraz Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Dietariuszów Sądu Obwodowego w Przemysłu, a także członkiem lwowskiego Towarzystwa Prawniczego, a od 1907 prezydentem Krajowego Związku Sędziów. Lata jego pobytu w Przemysłu były bardzo owocne w dziejach miasta. W latach 1879–1882 był radnym gminnym i powiatowym w Przemysłu. Prowadził również szeroko pojętą działalność społeczno-kulturalną. Był inicjatorem i współzałożycielem Przemyskiego Towarzystwa Dramatycznego, członkiem Stowarzyszenia Rękodzielników „Gwiazda” oraz Przemyskiego Towarzystwa Muzycznego. Działał w Ochotniczej Straży Ogniowej. W latach 1879–1882 powierzono mu pieczę nad miejskimi aktami historycznymi. Nie tylko uporządkował je, ale na podstawie ich treści opracował i wydał drukiem *Monografię miasta Przemysłu* (wyd. 1883). W związku z rocznicą ważnego wydarzenia w lokalnych dziejach opracował broszurę pt. *Znaczenie pomnika gwardianowi O.O. Reformatorów ks. Krystianowi Szykowskiemu wzniesionego na dniu 30 sierpnia 1877 roku w Przemysłu*. Za swoją działalność społecznika otrzymał honorowe obywatelstwo Przemysłu (1882). Ponadto zainicjował wydawanie w Przemysłu czasopism „Prawnik” (1875), „San” (1878) oraz „Urządник” (1879), na łamach których drukował również własne artykuły, opowiadania i wiersze. Publikował także na łamach prasy krakowskiej i lwowskiej. Był również autorem dwóch komedii *Ostatni z paniczów* oraz *Świątobliwi*, a także dramatu *Poeta i utwór jego*. Zmarł 9 maja 1908 we Lwowie i został pochowany na Cmentarzu Łyczakowskim.

**Wincenty Napoleon Longchamps de Bérrier (1808–1881)**  
– notariusz, zastępca burmistrza, działacz teatralny



Wincenty Napoleon Longchamps de Bérrier  
Płaskorzeźba portretowa fot. Janusz Obląk

Wywodził się z osiadłego w Polsce francuskiego rodu Longchamps de Bérrier. Jego dziadek Franciszek należał do gwardii królewskiej Augusta III Wettina, a następnie był prezydentem Lwowa (1777). Wincenty urodził się 30 marca 1808 we Lwowie w rodzinie doktora medycyny, a zarazem aptekarza Aleksandra Longchamps de Bérrier i Eleonory z d. Rudnickiej. Wykształcenie zdobywał na Uniwersytecie Wiedeńskim, gdzie studiował prawo. Studiów tam jednak nie ukończył, ponieważ w 1831 zaangażował się w polską działalność niepodległościową. Wziął udział w Powstaniu Listopadowym. Służył w pułku ułanów Legii Nadwiślańskiej pod gen. Samuelem Różyckim, a później płk. Karolem Różyckim. Walczył w bitwach pod Iłżą, Zawichostem, Przytykiem i Janowcem. Po upadku powstania kontynuował naukę na Uniwersytecie w Pradze. Po studiach został koncypistą w magistracie lwowskim. W 1840 ożenił się z Ewą Wiktoria z d. Pol (siostrą Wincentego Pola), ze związku tego doczekał się 4 dzieci: Bogusława, Wincentego, Zygmunta i Kazimiery. W 1843 został radcą prawnym Sanguszków w Gumniskach koło Tarnowa. W 1846 został więźniem stanu w związku z zarzutem udziału w Powstaniu Krakowskim. W 1848 na skutek amnestii cesarskiej został uwolniony. W latach 1856–1860 pracował kolejno w Sądzie Ziemskim we Lwowie, zaś później w Sądzie Obwodowym w Tarnopolu. W 1861 związał się z Przemyślem. Pełnił funkcję nota-

riusza przemyskiego Sądu Obwodowego. Po wybuchu Powstania Styczniowego wraz z całą rodziną poświęcił się działalności na rzecz polskiego zrywu niepodległościowego. Do powstania poszli trzej jego synowie. Ponadto w jego przemyskim domu odlewano kule do karabinów, gromadzono środki opatrunkowe, a także udzielano schronienia ochotnikom, idącym do powstania lub ukrywającym się przed władzami. Po powstaniu był wieloletnim radnym miejskim, a w latach 1871–1872 był zastępcą burmistrza. Angażował się również w działalność społeczno-kulturalną w Przemyślu. Był członkiem komitetu założycielskiego Towarzystwa Dramatycznego. Zmarł 18 stycznia 1881 w Przemyślu i został pochowany na tamtejszym Cmentarzu Głównym.

**Jan Kanty Lorenowicz (1821–1895) – artysta-malarz, ry-sownik**

Urodził się 19 września 1821 w Kaszycach k. Przemyśla, w rodzinie Kajetana Lorenowicza oraz Ludwiki z d. Drabik. Uczył się malarstwa w Akademii Sztuk Pięknych we Wiedniu, a później w Monachium. Osiadł w Krakowie zajmując się pracą twórczą. Ożenił się z Pauliną Gadzińską. Spod jego pędzla wyszło szereg obrazów historycznych, zwłaszcza o tematyce związanej z Wiosną Ludów. Nabył folwark w Łuczycach pod Przemyślem, a z czasem także pod Tarnowem w Chojnikach, dzierżawił także pobliski folwark w Klikowej. Mocno zaangażował się w Powstanie Styczniowe, za co został przez władze austriackie uwięziony. Po wyjściu na wolność trudnił się głównie konserwatorstwem dzieł sztuki. Obrazy malował coraz rzadziej. Pod koniec życia poświęcał się głównie administrowaniu majątkami ziemskimi. Zmarł 2 maja 1895 w Łuczycach k. Przemyśla i został pochowany na Cmentarzu Głównym w Przemyślu. Obrazy Lorenowicza znajdują się w muzeach w Krakowie, w Warszawie, a także w Tarnowie.

**Mieczysław Pawlikowski (1834–1903) – właściciel ziemski, publicysta i literat**

Urodził się 9 września 1834 jako syn ziemianina Józefa Gwalberta Pawlikowskiego oraz Henryki z domu Dzieduszyckiej. Wykształcenie zdobył we Lwowie, na tamtejszym uniwersytecie, na Wydziale Prawa. Po wybuchu Powstania Styczniowego razem z żoną Heleną wziął w nim aktywny udział. Został pomocnikiem komisarza Rządu Narodowego na obszar Galicji Wschodniej (1863–1864). W majątku Pawlikowskiego mobilizowano i szkolono ochotników do powstania współpracując z płk. M. Borelowskim, wiadomo m.in. że z Medyki do powstania poszli lokaj Jan Horak (ranny pod Batorzem) oraz uczeń szkoły realnej wyznania greckokatolickie-



Mieczysław Pawlikowski  
Domena publiczna

go Amas Krulikowski (w 1864 skazany na więzienie), a w medycznym dworku odbywały się liczne spotkania patriotyczne z udziałem takich postaci jak: Kornel Ujejski, Wincenty Pol, Mieczysław Romanowski, Tytus Działyński, Władysław Zamoyski. 1 marca 1864 Pawlikowski został aresztowany i uwięziony we Lwowie, a następnie skazany na 3 lata więzienia w Ołomuńcu. 20 listopada 1865 został zwolniony na skutek amnestii. Osiadł w Krakowie. W 1867 założył Towarzystwo Narodowo-Literackie. Od 1879 do 1883 był wiceprezesem Krakowskiego Towarzystwa Rolniczego. Przez wiele kolejnych lat zajmował się działalnością publicystyczną oraz literacką. Jest autorem utworów poetyckich (*Pamiętnik pieśniarza*, 1856; *Ave patria*, 1888), powieści (*Testament Napoleona*,

1880; *Drugi tom*, 1885, *Baczmaha* 1898). Przez pewien czas był redaktorem dzienników „Kraj” oraz „Reforma”. Od 1880 do 1883 pełnił funkcje wiceprezesa Towarzystwa Tatrzańskiego. Był również członkiem Towarzystwa Muzeum Narodowego Polskiego w Rapperswilu oraz Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Krakowie. Zmarł 23 grudnia 1903 w Krakowie, 28 grudnia tr. został pochowany na cmentarzu parafialnym w Medyce w rodzinnej kaplicy Pawlikowskich.

#### Henryk Słotwiński (1833–1894) – działacz kulturalny w Przemyślu, redaktor „Gazety Przemyskiej”

Urodził się 2 lutego 1833 we Lwowie. Był dzierżawcą dóbr ziemskich. Po wybuchu Powstania Styczniowego wziął w nim aktywny udział. Służył zarówno w piechocie, jak i konnicy. Walczył w oddziale Apolinarego Kurowskiego, a po jego rozbiciu w oddziale dowodzonym przez Francesca Giuseppe Nulla, brał udział m.in. w bitwach pod Sosnowcem, Miechowem oraz Krzywką. Później, ze względu na duże problemy zdrowotne, na skutek których nie mógł już walczyć z bronią w rękę, pełnił różne funkcje pomocnicze. Po upadku powstania osiadł na stałe w Przemyślu. Pełnił tam szereg bardzo odpowiedzialnych funkcji w lokalnych towarzystwach społecznych i kulturalnych: Towarzystwie Zaliczkowym Rolnym, Towarzystwie Dramatycznym, Towarzystwie Gimnastycznym „Sokół”. Wszedł w skład Komitetu Obchodu Jubileuszowego J.I. Kraszewskiego w Przemyślu w 1879. Od 16 lutego 1889 aktywnie działał w Towarzystwie Wzajemnej Pomocy Uczestników Powstania Polskiego 1863/64. Położył także zasługi dla rozwoju miejscowej prasy pełniąc przez lata funkcję redaktora „Gazety Przemyskiej”. Był autorem wspomnień *Z krwawych dni* dotyczących rabacji w Galicji w 1846. Zmarł 16 grudnia 1894 w Przemyślu i został pochowany na miejscowym Cmentarzu Głównym.



Broszka z 1863 roku

Na podstawie oryginału rys. Tadeusza Niebelskiego

## Ziemiaństwo, przedsiębiorcy, działacze gospodarczy



**Michał Dornwald (ok. 1835–1900) – przemysłowiec, radny miejski**



Michał Dornwald  
MNZP

Urodził się ok. 1835 jako syn Antoniego Dornwalda i Zofii z domu Góreckiej. Był właścicielem fabryki wyrabiającej narzędzia rolnicze. Fabryka została założona w 1862 w Laszkach pod Radymnem. Po wybuchu Powstania Styczniowego wziął w nim aktywny udział. Należał do cywilnego Komitetu Powstańczego Miasta Przemysła. Po powstaniu starał się kontynuować działalność przemysłową. W 1867 przeniósł swój zakład produkcyjny do Ujkowic, a 10 lat później do Przemysła na Zasanie. Tam zakład został rozbudowany. Założono odlewnię żelaza. Odtąd zakład nosił nazwę Fabryka Machin i Odlewnia Żelaza Michała Dornwalda w Przemysłu. Za produkowane narzędzia rolnicze otrzymywał liczne nagrody (w 1869 na wystawie w Jarosławiu dyplom pochwalny, w 1870 w Przemysłu srebrny medal, w 1871 w Rzeszowie dyplom pochwalny). Największy sukces osiągnął na Powszechnej Wystawie Rolniczej w Wiedniu w 1873, kiedy to nagrodzono go medalem zasługi oraz srebrnym pucharem. Był on aktywnym działaczem

przemyskiego oddziału Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego we Lwowie (1876–1879). Działał na niwie samorządowej, będąc przez wiele lat radnym miasta Przemysła. Zmarł 9 kwietnia 1900 w Samborze, tam został pochowany. Na Cmentarzu Głównym w Przemysłu, w kwaterze powstańców znajduje się jego symboliczny grób.

**Adolf Ebenberger (1840–1910) – ziemiańin, dzierżawca dóbr w Żurawicy i Kosienicach**

Urodził się 24 października 1840 w Kosienicach. Przed Powstaniem Styczniowym odbywał praktykę gospodarczą w majątku Stadnickich. W 1863 przeprawił się przez granicę do Królestwa Kongresowego i wstąpił do oddziału dowodzonego przez lekarza z Dubienki Mikołaja Nieczaja (z pochodzenia Ukraińca), potem walczył pod rozkazami Kazimierza Bogdanowicza. 17 lutego 1863 w bitwie pod Rudką został ciężko ranny, co uniemożliwiło mu dalszą walkę z bronią w ręku. W tej sytuacji władze powstańcze oddelegowały go do odczytywania i objaśniania chłopom „Złotej hramoty” (dokumentu uwłaszczeniowego). Zajmował się także zaopatrywaniem powstańców w żywność. Pod koniec lutego 1863 został pochwycony przez Rosjan i umieszczony w więzieniu w Krasnymstawie. Nie zdołano mu jednak dowieść winy, ale został wydalony do Galicji. Podjął się wówczas dzierżawy majątków ziemskich w Kosienicach i Żurawicy. Swoją działalnością starał się wpływać na podniesienie poziomu gospodarowania na wsi. Aktywnie działał na niwie samorządowej i społecznej. W latach 1887–1910 był członkiem Rady Powiatowej w Przemysłu; wiceprezesem oddziału przemysko-mościsko-jaworowsko-bireckiego Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego we Lwowie (1871–1907); zaprzyjętym rzeczoznawcą na teren pow. przemyskiego z ramienia Sądu Obwodowego w Przemysłu (1889–1910). W 1882 należał do komitetu organizacyjnej Wystawy Rolniczo-Przemysłowej w Przemysłu. Od 1 lutego 1895 był członkiem Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Uczestników Powstania Polskiego z roku 1863/4. Zmarł 13 grudnia 1910, został pochowany na cmentarzu w Kosienicach (jego grób został odnowiony staraniem rzeszowskiego Oddziału IPN).

**Franciszek Gamski (1844–1899) – przedsiębiorca budowlany, radny przemyski, zastępca burmistrza**



Franciszek Gamski  
MNZP

Urodził się 20 listopada 1844 w Przemyślu. Po wybuchu Powstania Styczniowego przedostał się do Królestwa Kongresowego i wziął aktywny udział w działaniach zbrojnych. Po upadku powstania powrócił do Przemyśla. Był przedsiębiorcą budowlanym. Miał cegielnię w Nehrybce. Podejmował prace budowlane i dostarczał materiały, m.in. na budowę szpitala garnizonowego oraz obiektów wojskowych na terenie Przemyśla. Był także wieloletnim radnym przemyskim, asesorem, a w latach 1891–1892 także zastępcą burmistrza. Od 1884 aktywnie działał w Towarzystwie Gimnastycznym „Sokół” w Przemyślu. Wsparł materialnie również budowę budynku, w którym mieściła się później siedziba „Sokoła” (obecnie Centrum Kulturalne przy ul. Konarskiego) poprzez podarowanie cegły. W 1889 został pierwszym prezesem Ochotniczej Straży Pożarnej w Przemyślu. W latach 1890–1892 był również prezesem przemyskiego Towarzystwa Dramatycznego. Zmarł 7 czerwca 1899 w Przemyślu i został pochowany na Cmentarzu Głównym.

**Bolesław Jocz (1842–1914) – właściciel dóbr ziemskich w Krzywczy, członek przemyskiej Rady Powiatowej**

Wywodził się z rodziny ziemiańskiej osiadłej na Podolu. Urodził się 17 lipca 1842 w miejscowości Korzec, jako syn ziemianina Jana Franciszka Wojciecha Jocza oraz Józefy z domu Otwinowskiej. Przed powstaniem

gospodarował w majątku ojca. W 1863 wziął udział w Powstaniu Styczniowym, za co był przez władze carskie represjonowany. Zmuszony opuścić majątek rodziny zdecydował się osiąść w Galicji. W 1872 kupił od Adama Staszeńskiego majątek w Krzywczy i okolicy. W tym samym roku ożenił się z pochodzącą z ormiańskiej rodziny Wiktorią Zachariasiewicz z Lipowca w krośnieńskim (stryjeczną siostrą wybitnego pisarza Jana Chryzostoma Zachariasiewicz). Małżeństwo doczekało się 2 dzieci: syna Mieczysława Jana Wiktora oraz córki Marii Janiny Józefy. Jocz okazał się znakomitym gospodarzem, rozwijając i uprzemysławiając nabyty majątek. Z własnych dochodów przekazywał znaczne środki na cele społeczne i charytatywne, m.in. na budowę kościoła rzymskokatolickiego w Krzywczy, którego był kolatorem. Wspólnie z żoną przyczynił się do sprowadzenia do Krzywczy sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi, które prowadziły ochronkę i zajmowały się uczeniem dzieci. Był członkiem Rady Powiatu w Przemyślu, działaczem tamtejszego Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego. W jego dworze mieszkał i tworzył wspomniany pisarz Zachariasiewicz.

Bolesław Jocz w sporządzonym testamencie przekazał 2000 koron dla Towarzystwa Szkoły Ludowej i taką samą kwotę na rzecz funduszu Daru Grunwaldzkiego przeznaczonego na budowę i rozwój szkół ludowych na Kresach. Zmarł 7 października 1914 w Brzozowie i został pochowany na cmentarzu parafialnym w Krzywczy, w rodzinnym grobowcu Joczów i Bocheńskich.



Bolesław Jocz  
Domena publiczna



W 2014 grobowiec odrestaurowano dzięki staraniom Towarzystwa Przyjaciół Przemysła i Regionu, środków zebranych od mieszkańców Krzywcy oraz dotacji Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

### **Adam Stanisław Sapieha (1828–1903) – właściciel dóbr, poseł na Sejm Krajowy**

Pochodził z rodziny magnackiej, był synem księcia Leona Sapiehy i Jadwigi z d. Zamoyskiej. Po ukończeniu lwowskiego gimnazjum studiował w Londynie. Na wieść o Wiośnie Ludów powrócił do kraju i zaangażował się w działania rewolucyjne. Karierę polityczną rozpoczął w roku 1861, kiedy to został wybrany do Sejmu Krajowego. Po wybuchu Powstania Styczniowego stanął na czele Komitetu Powstańczego Galicji Wschodniej, pełniąc jednocześnie początkowo funkcję naczelnika powiatów przemyskiego i sanockiego. Odegrał znaczącą rolę w wyposażeniu w broń i amunicję oddziałów powstańczych, a zwłaszcza przygotowaniu wyprawy do Królestwa gen. Antoniego Jeziorańskiego (który w dniach 1 i 6 maja 1863 stoczył zwycięskie bitwy pod Kobylanką). Sapieha po pierwszej z nich wizytował obóz powstańczy. Po powrocie do Lwowa został wytropiony przez austriacką policję i 9 lipca 1863 aresztowany. Po paru miesiącach zdołał 18 lutego 1864 uciec z więzienia. Dotarł wówczas do Francji, gdzie Rząd Narodowy powierzył mu funkcję komisarza powstańczego na ten kraj oraz na Anglię. W 1865 uzyskał od cesarza Franciszka Józefa amnestię i powrócił do rodzinnego majątku w Krasieczynie. W 1868 został ponownie wybrany do Sejmu Krajowego, będąc razem z ojcem Leonem Sapiehą promotorem umowy z Klubem Ruskim w Sejmie Krajowym. Funkcję posła pełnił do roku 1872 i w latach 1883–1895. Po śmierci ojca w 1879 odziedziczył jego miejsce w austriackiej Izbie Panów. Wśród ziemian miał opinię „radykała”. Był zwolennikiem współpracy polsko-ukraińskiej. Od roku 1885 utrzymywał kontakty z ukraińskimi działaczami narodowymi w Kijowie. Do polityki proukraińskiej w Galicji udawało mu się przekonywać także polityków austriackich w Wiedniu (m.in. ministra spraw zagranicznych Au-



Adam Stanisław książę Sapieha  
Domena publiczna

stro-Węgier Gustava hr. Kalnokyiego). Wspierał Kościół greckokatolicki, pragnąc silnie wiązać go z Rzymem i kulturą zachodnią. W latach 1888–1889 finansował ukraińskie czasopismo ugodowe „Prawda”. Prócz działalności politycznej położył znaczące zasługi na polu rozwoju gospodarczego Galicji. Od roku 1860 był aktywnym działaczem Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarczego, w 1874 objął w nim funkcję wiceprezesa, a rok później prezesa i pełnił ją do 1900. Angażował się w działalność społeczną i oświatową. Był naczelnikiem Rady Zwiadowczej Krajowego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych w Galicji. Stale podtrzymywał kult Powstania Styczniowego. Wspierał materialnie weteranów powstania, wielu z nich zatrudniał w swym rozległym majątku ziemskim. Przez długi czas był prezesem Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Uczestników Powstania. Zmarł 21 lipca 1903 w Bad Reichenhall w Bawarii. Został pochowany w kaplicy rodowej Zamku w Krasieczynie pod Przemysłem.



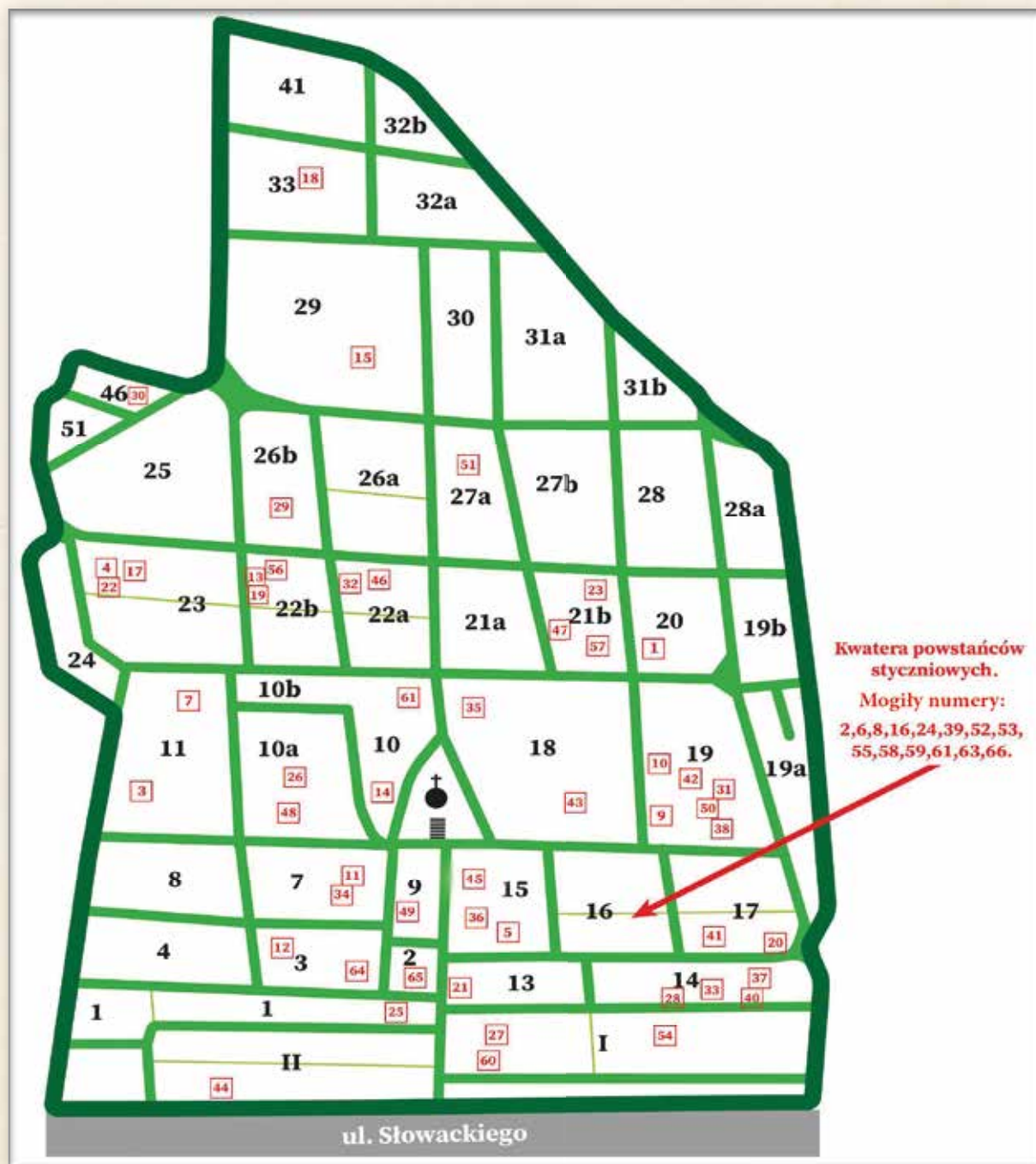
Bizuteria popowstańcza  
Domena publiczna

# Mogiły powstańców styczniowych na Cmentarzu Głównym w Przemyśle



Cmentarz Główny w Przemyśle przy ul. Słowackiego (Dobromińskiej do r. 1909) jest jedną z ważniejszych nekropoli z grobami powstańców styczniowych na Podkarpaciu. Powstał on w połowie

XIX w. Dokładnej daty jego utworzenia nie udało się dotychczas ustalić, ale wiadomo, że w 1859 wybudowana została tam z fundacji Teresy i Franciszka Małkowskich kaplica cmentarna, ustawiona na osi bramy



Cmentarz Główny Komunalny w Przemyśle  
 Opracowali: Bogumiła Kowal i Maciej Sanocki

głównej. W 1886 nekropolia została przekształcona na Główny Cmentarz Komunalny. Na polu 16 znajduje się najwięcej mogił uczestników Powstania Styczniowego, w tym kilka kwater zbiorowych, dlatego pole to jest określane jako „kwatery powstańcza”. Do dziś zachowało się tam 14 grobów (nr 2, 6, 8, 16, 24, 39, 52, 53, 55, 58, 59, 61, 63 i 66). Mogiły powstańcze rozsiane są po niemal całym cmentarzu (pola od 1 do 46). Wiele nagrobków ma nie tylko znaczenie historyczne, ale charakteryzuje się dużymi walorami artystycznymi, jak np. pomnik nagrobny Wincentego Napoleona Longchamps de Bériere, Franciszka Ksawerego Podlaszeckiego, Feliksa

Kwaśniewskiego czy Wincentego Skwirzyńskiego. Niestety wiele mogił powstańców styczniowych pochowanych na tym cmentarzu nie zachowało się. Było ich z pewnością ponad 100. Niestety, te których rodziny lub miejscowe społeczeństwo nie upamiętniło stosownym nagrobkiem, wykonanym z trwałych materiałów, nie zachowały się do dziś. W pierwszej kolejności po latach znikły mogiły ziemne. Jeszcze w okresie międzywojennym było ich ok. 90.

W 2013 r. Janusz Motyka w publikacji poświęconej pochówkom uczestników Powstania Styczniowego na przemyskim cmentarzu zidentyfikował 66 mogił\*. Zachowały się one do dnia dzisiejszego.

## Lokalizacja mogił powstańców styczniowych

1. **Birsztejn** Julian Wacław (zm. 1899) – **pole 20**
2. **Cehak** Ferdynand Jan (zm. po 1913) – **pole 16**
3. **Czarniecki** Jan Aleksander (zm. 1918) – **pole 11**
4. **Czyńska** Matylda z d. Sycietyńska, p.v. Skrzynecka (zm. 1908) – **pole 23**
5. **Dworski** Aleksander (zm. 1908) – **pole 15**
6. **Dziadła** Jan (zm. 1930) – **pole 16**
7. **Fleszar** Walenty (zm. 1931) – **pole 11**
8. **Gamski** Franciszek (zm. 1899) – **pole 16**
9. **Gorzeński** Leon (zm. 1919) – **pole 19**
10. **Grabiński** Józef (zm. 1904) – **pole 19**
11. **Heyda** Józef Marian (zm. 1930) – **pole 7**
12. **Hild de Hildebrand** Józef (zm. 1896) – **pole 3**
13. **Jaworski** Józef Eustachy (zm. 1907) – **pole 22B**
14. **Kałauf** Symon (zm. 1882) – **pole 10**
15. **Kaznowski** Józef (zm. 1912) – **pole 29**
16. **Kończ** Antoni (zm. 1914) – **pole 16**
17. **Kosmanowa** Alojza z d. Kubek (zm. 1904) – **pole 23**
18. **Koturba** Józef (zm. 1903) – **pole 33**
19. **Kruczek** Józef (brak daty zgonu) – **pole 22B**
20. **Kwak** Józef (zm. 1909) – **pole 17**
21. **Kwaśniewski** Feliks (zm. 1913) – **pole 13**
22. **Kwiatkowski** Zdzisław (zm. 1903) – **pole 23**
23. **Lacki** Jan (zm. 1908) – **pole 21B**
24. **Lanikiewicz** Józef (zm. 1920) – **pole 16**
25. **Longchamps de Bériere** Wincenty Napoleon (zm. 1881) – **pole 1**
26. **Lorenowicz** Jan Kanty (zm. 1895) – **pole 10A**
27. **Łekawski** Teofil Karol (zm. 1923) – **pole I**
28. **Machczyńska** Emilia z d. Wrodzińska (zm. 1926) – **pole 14**
29. **Malczewski** Jan (zm. 1933) – **pole 26B**
30. **Mazur** Jan (zm. 1912) – **pole 46**
31. **Miazga** Antoni (zm. 1908) – **pole 19**
32. **Migiel** Jan (zm. 1909) – **pole 22A**
33. **Monné** Karol (zm. 1905) – **pole 14**
34. **Niemierowski** Michał (zm. 1925) – **pole 7**
35. **Nowak** Jan (zm. 1903) – **pole 18**
36. **Olechowski** Władysław (zm. 1937) – **pole 15**
37. **Olszewski** Leopold (zm. 1912) – **pole 14**
38. **Orłowski** Józef (zm. 1891) – **pole 19**
39. **Paprocki** Wincenty Roman (zm. 1910) – **pole 16**
40. **Passelli** Władysław (zm. 1897) – **pole 14**
41. **Patronowicz** Jan Julian (zm. 1917) – **pole 17**
42. **Podlaszecki** Franciszek (zm. 1910) – **pole 19**
43. **Podwyższyński** Antoni (zm. 1883) – **pole 18**
44. **Popławski** Józef Antoni (zm. 1918) – **pole II**
45. **Rucki** Aleksander Welamin (zm. 1883) – **pole 15**
46. **Rudnicki** Antoni (zm. 1909) – **pole 22A**
47. **Sadowski** Maciej (zm. 1890) – **pole 21B**
48. **Sieroszewski** Jan (zm. 1897) – **pole 10A**
49. **Skwirzyński** Wincenty (zm. 1907) – **pole 9**
50. **Słotwiński** Henryk (zm. 1894) – **pole 19**
51. **Sosnowski** Michał (zm. 1913) – **pole 27A**
52. **Stafiński** Władysław (zm. 1920) – **pole 16**
53. **Studziński** Edmund Marcei (zm. 1928) – **pole 16**
54. **Studziński** Józef (zm. 1888) – **pole I**
55. **Szałowski** Zenobiusz (zm. 1913) – **pole 16**
56. **Szpetkowski** Aleksander (zm. 1906) – **pole 22B**
57. **Takliński** Stefan Andrzej (zm. 1926) – **pole 21B**
58. **Tarnawski** Leonard (zm. 1930) – **pole 16**
59. **Taworski** Jan (zm. 1921) – **pole 16**
60. **Uruski** Michał (zm. 1920) – **pole I**
61. **Wahldorf** Leopold (zm. 1887) – **pole 16**
62. **Weinigerowa** Klotylda z d. Roll (zm. 1908) – **pole 10B**
63. **Wysocki** Konrad Piotr (zm. 1897) – **pole 16**
64. **Zajączkowski** Michał (zm. 1900) – **pole 3**
65. **Zawirski** Stanisław Józef (zm. 1878) – **pole 2**
66. **Zienkowski** Karol (zm. 1929) – **pole 16**

\* Zob. J. Motyka, *Zapiski w pamięci przemyslan*, [w:] J. Motyka, D. Ośmak, A. Chruścicka, *Rok 1863. Wpisani w dzieje Przemysła*, Przemysł 2013, s. 37-131.



Mogiła Wincentego Skwirzyńskiego  
fot. S. Stępień



Mogiła Feliksa Kwaśniewskiego  
fot. S. Stępień



Mogiła Franciszka K. Podlaszeckiego  
fot. J. Obląk



Mogiła Aleksandra Dworskiego. Grobowiec rodzinny  
fot. J. Obląk



Mogiła Klotyldy Weinigerowej z Rollów  
fot. J. Obląk



Mogiła Józefa Eustachego Jaworskiego  
fot. J. Obląk



Mogiła Wincentego Longchamps de Bériér  
fot. J. Obląk



Mogiła Edmunda M. Studzińskiego  
fot. J. Obląk



Ks. Teofil Łękawski. Grobowiec Kapituły rzymskokatolickiej  
fot. J. Oblak



Grobowiec rodziny Józefa Heydy  
fot. J. Oblak



Mogiła Józefa Orłowskiego  
fot. S. Stepien



Mogiła Franciszka Gamskiego. Grobowiec rodzinny  
fot. S. Stepien



Mogiła Leona Gorzeńskiego. Grobowiec rodzinny  
 fot. S. Stępień



Mogiła Symona Kałaura  
 fot. S. Stępień

## Mogily powstańców styczniowych w okolicy Przemyśla

W okolicy Przemyśla miejsce wiecznego spoczynku znalazło wielu powstańców styczniowych. Nie wszystkie mogiły zachowały się do dziś. Nie mniej jednak warto odwiedzić cmentarze w Medyce, Żurawicy, Kosienicach, Śliwnicy, Krzywcy i Birczy. Powstańcy pochodzący z miejscowych rodzin ziemiańskich pochowani są także w kaplicach rodowych lub okazałych grobowcach. Tak jest w przypadku Sapiehów w Krasieczynie, Kowalskich w Birczy, Porembalskich w Rudawce, Pawlikowskich w Medyce czy Joczów w Krzywcy.



Kaplica zamkowa książąt Sapiehów w Krasieczynie. W jej podziemiach pochowani są: Jadwiga Sapieżyna oraz jej syn Adam Sapieha  
 fot. S. Stępień





Kaplica grobowa Pawlikowskich na cmentarzu w Medyce  
fot. S. Stępień



Kaplica grobowa Kowalskich na starym cmentarzu w Birczy  
fot. S. Stępień



Grobowiec rodzinny Joczów na cmentarzu w Krzywcy  
fot. S. Stępień



Mogiła Adolfa Ebenbergera  
na cmentarzu parafialnym w Kosienicach  
fot. S. Stępień





Grób ks. Leopolda Zgodzińskiego  
na cmentarzu parafialnym w Śliwnicy  
fot. S. Stępień



Grób Jana i Władysława Porebalskich  
na starym cmentarzu w Rudawce k. Birczy  
fot. S. Stępień



Grób Kazimierza Czarnieckiego na starym cmentarzu w Birczy  
fot. S. Stępień



Grób Leona Klementowicza na cmentarzu parafialnym w Żurawicy  
fot. L. Fac

## Chwała Bohaterom! Kult Powstania Styczniowego w Przemyślu



Ofiara Powstania Styczniowego nie poszła na marne. Bitwy wprawdzie zostały przegrane, ale zarówno w czasie jego trwania, a jeszcze bardziej po zakończeniu, doszło do konsolidacji społeczeństwa polskiego, poczucia jedności narodu, mimo jego rozdzielenia granicami państw zaborczych. Polacy poczuli, że są wspólnotą, którą łączy język, dzieje i ukształtowane w ciągu wieków tradycje. Weteranów powstań narodowych już w latach osiemdziesiątych XIX w. we wszystkich trzech zaborach otaczano powszechnym szacunkiem. Szczególną estymą społeczeństwa cieszyli się katorżnicy – zesłańcy syberyjscy. Tak było też w Przemyślu i ziemi przemyskiej.

Miejscowe społeczeństwo corocznie jeszcze w czasie trwania powstania gromadziło się na Wzgórzu Zamkowym wokół kapliczki z figurą NMP Niepokalanego Poczęcia, gdzie modlono się w intencji walczących i śpiewano religijne i patriotyczne pieśni. Po upadku powstania modły te nie ustały, a ponadto w miejscowych kościołach corocznie w rocznicę powstania odprawiano msze za poległych. Żyjących zaś weteranów Powstania Styczniowego wspierano materialnie, zwłaszcza tych, którzy nie mogli lub nie chcieli powracać do zaboru rosyjskiego. Wielu z nich wniosło znaczny wkład w rozwój miasta i regionu. Miejscowe społeczeństwo współpracowało w tym względzie ze środowiskiem lwowskim. Już w 1869 r. nawiązano kontakt z powstałym tam Komitetem Bratniej Pomocy Sybiraków, wspomagając tych którzy z zesłania wrócili bez środków do życia, a czasem z poważnie nadszarpniętym zdrowiem.

Szczególnie silnie kult Powstania Styczniowego rozwinął się w Przemyślu, gdy w 1888 r. utworzono tam oddział powstałego we Lwowie Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Uczestników Powstania Polskiego 1863/64 R. Na czele oddziału przemyskiego stanął weteran powstania, znany wówczas przemyski prawnik, prezes Izby Adwokackiej, dr Leonard Tarnawski, był on wówczas także posłem do galicyjskiego Sejmu Krajowego. Organizowane od tegoż roku uroczystości przybrały w mieście powszechny charakter. W ich przygotowanie włączały się niemal wszystkie działające organizacje społeczne. Oficjalnie uczestniczyły w nich władze miasta i starostwa, uczniowie miejscowych szkół, reprezentacja straży pożarnej, przedstawiciele duchowieństwa, delegacje

ludności żydowskiej i ukraińskiej, a przede wszystkim żyjący w mieście i okolicy weterani. W 1895 r. uroczyste nabożeństwo żałobne w katedrze łacińskiej odprawił ówczesny sufragan bp Jakub Glazer w otoczeniu kanoników przemyskiej Kapituły katedralnej. Tradycją stało się ustawianie na środku świątyni katafalku ozdobionego licznymi wieńcami i kwiatami, przy asyście strażaków w galowych mundurach. Na zakończenie nabożeństwa odśpiewano „Boże coś Polskę”.

Szczególnie uroczystości obchodzono 40. rocznicę powstania w 1903 r. oraz 50. rocznicę w 1913 r., a delegacje Przemyśla licznie brały udział w centralnych uroczystościach we Lwowie.

Zmarłych weteranów powstania już w czasach galicyjskich starano się godnie odprowadzać na miejsce



Figura NMP (XVIII w. dłuta S. Fessingera).  
Kapliczka powstańców styczniowych w parku na Górze Zamkowej  
fot. S. Stępień

wiecznego spoczynku przemyski Cmentarz Główny. Tym rodzinom, których nie było stać na upamiętnienie mogiły swego przodka powstańca, fundowano nagrobki ze środków publicznych. Tak było np. w 1908 r. kiedy to ze zbiórki publicznej Komitetu Polek ufundowano pomnik nagrobny dla Klotyldy z Rollów Weinigerowej.

Gdy wybuchła I wojna światowa weterani Powstania Styczniowego stali się wzorem dla Legionistów, zwłaszcza dla Pierwszej Brygady dowodzonej przez Józefa Piłsudskiego.

Nie wszyscy uczestnicy Powstania Styczniowego dożyli wolnej Polski. Ci którzy mieli takie szczęście, decyzją Naczelnika Państwa Polskiego Józefa Piłsudskiego już w 1919 r. uzyskali uprawnienia weteranów Wojska Polskiego. Szeregowców mianowano na pierwszy stopień oficerski – podporucznika, a powstańczych oficerów na kolejne wyższe stopnie wojskowe. Znany z odwagi na polu bitwy oraz rannym w powstaniu przyznano odznaczenia wojskowe *Virtuti Militari* lub Krzyże Oficerskie, Ordery Odrodzenia Polski, a także Krzyże i Medale Niepodległości. Wszystkim przyznano renty specjalne. Byli powstańcy uzyskali także prawo noszenia specjalnych



Karol Gawalewicz w mundurze podporucznika-weterana  
(2 poł. lat trzydziestych XX w.)  
Zbiory MNZP



mundurów wojskowych. Aby podkreślić ich autorytet żołnierze WP zobowiązani byli oddawać im honory wojskowe, jako pierwsi salutowali im nawet generałowie. Zmarłych starano się chować z udziałem kompanii reprezentacyjnej WP.

Najdłużej żyjącym w Przemyśle powstańcem styczniowym był podporucznik-weteran Karol Gawalewicz. Zmarł w wieku 90 lat tuż przed wybuchem II wojny światowej. Niestety jego grób do dziś nie zachował się. Niestety nie zachowało się także wiele innych powstańczych grobów, zwłaszcza tych weteranów, którzy w Przemyśle nie mieli rodzin. Dziś naszym obowiązkiem jest zadbanie o te mogiły powstańcze, które przetrwały. Wiele z nich wymaga renowacji. Jesteśmy to winni Tym, którzy z narażeniem życia w 1863 podjęli walkę o godne życie i niepodległe państwo.

Karol Gawalewicz w otoczeniu oficerów WP i władz miasta przed kościołem garnizonowym pw. Najświętszego Serca Jezusowego (prawdopodobnie 1938 r.)  
Zbiory MNZP

Czytelnia robotnicza im. M. (Lelewela) BOREŁOWSKIEGO  
Towarz. młodz. polskiej „ZNICZ” w Przemyśle

urządza

w niedzielę dnia 12. stycznia 1908.

W SALI STOW. „GWIAZDA”

# UROCZYSTY WIECZÓR

ku uczczeniu rocznicy powstania polskiego w r. 1863/4

## PROGRAM:

- |                    |  |                    |
|--------------------|--|--------------------|
| 1. Słowo wstępne   |  | 3. Deklamacya      |
| 2. Chór robotniczy |  | 4. Solo skrzypcowe |

Zakończy:

# W Katordze

obraz dramatyczny w 1. akcie Edmunda Libańskiego

OSOBY:

Tomasz, posieleniec		Janek, katorznik		Soldaci.
Bronka, jego córka		Michajło, bradiaga		Rzecz dzieje się w Syberyi.

CENY MIEJSC: Krzesło I-rzędne 1 K 20 h.—II-rzędne 80 h.—III-rzędne 60 h. Parter 20 h.

Początek o godzinie 7<sup>1</sup>/<sub>2</sub> wieczór.

— I drukarni i. Byłoga w Przemyśle 1908.

## Wybrana literatura

### Pamiętniki, wspomnienia

- Bogdański Henryk, *Pamiętnik 1832-1848*, wstęp i przypisy Antoni Knot, Kraków 1971;  
 Budzisz Władysław, *Wspomnienia z roku 1863 Seweryna Harkama*, „Rocznik Stowarzyszenia Miłośników Jarosławia” 1964, s. 62-71;  
 Chłędowski Kazimierz, *Pamiętniki*, t. 1: *Galicja (1843–1880)*, t. 2: *Wiedeń (1881–1901)*, Kraków 1957;  
 Janowski Józef Kajetan, *Pamiętniki o powstaniu styczniowym*, t. II, Warszawa 1925;  
 Łozińska Hempel z Łozińskich Maria, *Z łańcucha wspomnień*, Kraków 1986;  
 Potocka Anna z Działyńskich, *Mój pamiętnik*, oprac. Andrzej Jastrzębski, Warszawa 1973;  
 Romanowiczówna Zofia, *Tadeusz Romanowicz, listy i wspomnienia*, Lwów 1934;  
 Sapięha Leon, *Wspomnienia z lat 1803–1863*, Lwów 1914.

### Księgi jubileuszowe i katalogi

- Białynia Chołodecki Józef, *Cmentarzyska i groby naszych bohaterów z lat 1794-1864 na terenie Wschodniej Małopolski*, Lwów 1928;  
 Białynia Chołodecki Józef, *Księga pamiątkowa opracowana staraniem Komitetu Obywatelskiego w czterdziestą rocznicę powstania r. 1863/1864*, Lwów 1904;  
 Szwedo Bogusław, *Powstańcy styczniowi odznaczeni orderem Virtuti Militari*, Mińsk Mazowiecki-Warszawa-Tarnobrzeg 2013;  
 Zajęc Irena, *Aleje pamięci. Przemyskie cmentarze*, Przemyśl 2004.

### Prasa

- „Czas” 1863–1879;  
 „Dziennik Polski” 1885;  
 „Echo Przemyskie” 1898–1911;  
 „Gazeta Narodowa” 1865–1877;  
 „Gazeta Przemyska” 1888–1893;  
 „Kronika Powszechna” 1913;  
 „Kuryer Przemyski” 1895–1897;  
 „Nowy Głos Przemyski” 1906;  
 „Przegląd Przemyski” 1914;  
 „Przemyslanin” 1881;  
 „San” 1879, 1882, 1897;  
 „Ziemia Przemyska” 1913–1915.

### Opracowania

- Białoń Adam, *Hauser Leopold Franciszek (1844-1908)*, [w:] *Słownik biograficzny twórców oświaty i kultury XIX i XX wieku Polski południowo-wschodniej*, pod red. Andrzeja Meissnera, Kazimierza Szmyda, Rzeszów 2011, s. 145-146;  
 Blumówna Helena, *Fałat Julian (1853–1929)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. VI, Kraków 1948, s. 366-367;  
 Błoński Jacek, *Rok 1863: Powstańcy Ziemi Przemyskiej*, „Nasz Przemyśl” 2013, nr 2, s. 6-10;  
 Bruchnańska Maria, *Ciche bohaterki: udział kobiet w powstaniu styczniowym (materiały)*, t. I, Miejsce Piastowe 1933;  
 Brzozowski Stanisław M., *Ochenkowski Władysław*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XXIII, 1978;  
 Chajko Grzegorz, *Św. ks. Zygmunt Gorazdowski (1845-1920) z Sanoka*, [w:] *Wielcy Polacy z Galicji i Kresów Południowo-Wschodnich*, red. Janina Marciak-Kozłowska, Białystok 2013, s. 367-372;  
 Chrzanowska Paulina, *Lorenowicz Jan Kanty*, [w:] *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966 r.)*, t. V, Warszawa 1993, s. 137-138;  
 Duma Marcin, *Przemyscy powstańcy*, „Nasz Przemyśl” 2011, nr 11, s. 8-10;  
 Fac Lucjan, *22/23 stycznia 1863. Morituri te salutant*, „Nasz Przemyśl” 2008, nr 1, s. 6;  
 Fenczak August, Zajęc Irena, Ziębińska Maria, *Cmentarze przemyskie. Przewodnik*, Przemyśl 1981;  
 Filarecka Bogumiła, *Aleksander Dworski (1822–1908), burmistrz miasta Przemyśla (w świetle prasy)*, „Rocznik Przemyski” 1996, t. 32, z. 1: *Historia*, s. 67-76;  
 Frankowski Stanisław, *Stanisław Leopold Hauser*, „Rocznik Przemyski” 1970, t. 13-14, s. 543-550;  
 Grin-Piszczek Ewa, *Konrad Wysocki (1838-1897)*, „Rocznik Przemyski” 2008, t. 44, z. 4, s. 261-264;

# Polskie Towarz. gimn. Sokół w Przemyśle.

## Rodacy!



Zbliża się pięćdziesięcioletnia rocznica wielkopomnej chwili, w której Naród nie mogąc dłużej znieść jarzma gniotącej go haniebnej niewoli, porwał się w szlachetnym zapale, aby odrzucić gniotące go wieko trumienne, lub przynajmniej czynem zaprotestować przeciw twierdzeniom, jakoby Ojczyzna umarła. I choć pobojożyńska nasze opływały krwią najszlachetniejszych, choć nowymi ofiarami zapełniliśmy lochy więzienne i rozpaczliwe głuche puszcze Sybiru, choć kir żalobny na długie lata okrył kraj cały i z ust spędził uśmiech wesela, mimo tego ów szlachetny i święty choć nie uwieczniony skutkiem poryw wolnościowy — pozostanie jedną z najjaśniejszych kart naszych dziejów porozbiorowych, bo z niego wyszło duchowe odrodzenie narodu.

Dlatego też Sokolstwo polskie, zrodzone z posiewu krwi męczenników roku 1863, jako duchowy spadkobierca szczytnych idei przez wielkich myślicieli wyśnionych, jako przechowawca znicza wolności przez owych bojowników wznieconego, staje pierwsze w szeregu tych, co pamięci owych Niezapomnianych i Niedocenionych Bohaterów chcą widomy złożyć hołd czci i niewygasłej wdzięczności

za to, że sami nie spodłeli i nam spodłec nie dali,  
za to, że choć przez chwilę po wolnej stąpali ziemi,  
za to, że świeżą ofiarę krwi rozlali na starcie wiekowej hańby,  
za to, że z pogromu uratowali honor i nadziei błyski z ciemności grobu wynieśli,  
za to, że nauczyli nas, jak na lemieszce pracy przekuwać KOS ŻELAZIWA!!!

Na rozkaz Wydziału Związku sokolego a za przykładem Sokola Macierzy i gniazdo tutejsze urządza w poranku

w niedzielę dnia 1. września 1912 r.

# Dzień kwiatowy

którego dochód wpłynie do kasy

## Towarzystwa Weteranów z roku 1863

tych ostatnich Uczestników walki o Niepodległość.

Licząc na to z całą otuchą i wiarą, że w polskim Przemyśle polska Publiczność, której ofiarnosc na cele narodowe granic nie zna, hojnym datkiem fundusze Towarzystwa zasili.

 Kto nabezdzie odznakę, wolnym będzie od obowiązku dalszego nabywania kwiatów. 

Uproszczone do zbierania datków Panie i Druhowie zaopatrzeni będą w odznaki biało amarantowe z pieczęcią tutejszego gniazda.

Przemyśl, dnia 24. sierpnia 1912.

ZA WYDZIAŁ POLSKIEGO TOWARZYSTWA GIMNASTYCZNEGO „SOKÓŁ”

Piotr Dryś, sekretarz.

Dr. Leonard Żarnawski, prezes.

Z Archiwum Inst. Łódzki w Przemyśle.

- Grin-Piszczek Ewa, *Wysocki Konrad Piotr*, „Przemyski Słownik Biograficzny” 2009, t. 1, s. 158-160;
- Harlender Jan, *Pułkownik Leon Czechowski*, „Rocznik Stowarzyszenia Miłośników Jarosławia” 1963/1964, [R. 4], s. 69-77;
- Henryk Słotwiński, „Kurier Przemyski” 16 XII 1894, nr 356, s. 1;
- Jakubowski Bartosz, *Antoni Konstanty Dąbrowski powstaniec styczniowy i dzierżawca dóbr medycznych*, „Nasz Przemysł” 2023, nr 8, s. 41;
- Jóźwick Ryszard, *Ksiądz Teofil Łękański (1834 – 1923)*, „Nasz Przemysł” 2008, nr 5, s. 9;
- Kapica Henryk, *Ks. Leopold Zgodziński – nasz wspaniały kapłan*, „Nestor” 2016, nr 2, s. 6-14;
- Kieniewicz Stefan, *Sapieha Adam*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XXXIV, Warszawa-Kraków 1993, s. 534-539;
- Kieniewicz Stefan, *Sapieha Leon*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XXXV, Warszawa-Kraków 1994, s. 76-81;
- Kieniewicz Stefan, *Sapieżyna z Zamoyskich Jadwiga*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XXXV, Warszawa-Kraków 1994, s. 167-168;
- Koperski Andrzej, *Obchody rocznic Powstania Styczniowego w galicyjskim Przemysłu*, „Nasz Przemysł” 2014, nr 3, s. 12-13;
- Kowal Tomasz, *Medyka w okresie Powstania Styczniowego*, „Czas Medyczny” 2008, nr 1, s. 12;
- Kronika (nekrolog Heleny Pawlikowskiej), „Gazeta Lwowska” 15 X 1918, nr 234, s. 4;
- Łopuszański Bolesław, *Udział księży diecezji przemyskiej w konspiracjach galicyjskich w latach 1831-1846*, „Nasza Przeszłość” 1975, t. XLIII, s. 171-199;
- Łoziński Edmund Karol (oprac. red.), [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XVIII, Wrocław-Warszawa-Kraków 1973, s. 455;
- Micińska Magdalena, *Galicjanie – zesłańcy po powstaniu styczniowym. Zestanie w głąb Cesarstwa Rosyjskiego. Działalność księdza Ludwika Ruczki. Powroty*, Warszawa 2004;
- Momidłowski Stefan, *Śp. ks. Józef Fałat, em[erytowany] dyr[ektor] Seminarium naucz[ycielskiego] żeńskiego w Przemysłu*, „Kronika Diecezji Przemyskiej” 1933, nr 10-11, s. 371-377;
- Motyka Janusz, *Antoni Miazga – bohaterski szlachcic powstaniec styczniowy z Jelnej*, „Azalia” 2018, nr 1, s. 8;
- Motyka Janusz, *Zapisani w pamięci przemyslan*, [w:] Motyka Janusz, Ośmak Dominika, Chruścicka Alicja, *Rok 1863. Wpisani w dzieje Przemysła*, Przemysł 2013, s. 37-131;
- Olędzka Małgorzata, *Cała piękna jesteś przyjaciółko moja*, „Nasz Przemysł” 2018, nr 2, s. 7;
- Ośmak Dominika, *Ślady powstania styczniowego w dokumentach i zbiorach bibliotecznych Archiwum Państwowego w Przemysłu*, [w:] Motyka Janusz, Ośmak Dominika, Chruścicka Alicja, *Rok 1863. Wpisani w dzieje Przemysła*, Przemysł 2013, s. 11-20;
- Pudłocki Tomasz, *Aleksander Dworski: burmistrz burzliwych czasów*, „Nasz Przemysł” 2014, nr 1, s. 41; nr 4, s. 28; nr 10, s. 76;
- Pudłocki Tomasz, *Kreowanie polityki pamięci powstania styczniowego przez kobiety miast pogranicza polsko-ukraińskiego przed I wojną światową*, [w:] *Postawy i aktywność kobiet w czasie powstania styczniowego 1863-1864*, red. Teresa Kulak, Joanna Dufurat, Monika Piotrowska-Marchewa, Wrocław 2013, s. 251-274;
- Pudłocki Tomasz, *Tarnawski Leonard Michał (1845-1930)*, [w:] *Przemyski słownik biograficzny*, t. 2, pod red. Lucjana Faca, Tomasza Pudłockiego, Anny Siciak, Przemysł 2011, s. 147-159;
- Pudłocki Tomasz, *Walery Waygart – burmistrz i działacz społeczny*, „Nasz Przemysł” 2010, nr 1, s. 41;
- Schubert Jan, *Cmentarz komunalny w Przemysłu przy ul. J. Słowackiego – trochę historii i problemy współczesne*, „Wiadomości Konserwatorskie” 2014, nr 16, s. 18-26;
- Siciak Anna, *Listy Aleksandra Dworskiego do Władysława Łozińskiego. Przyczynek do biografii*, „Biuletyn Towarzystwa Przyjaciół Nauk” 2009, t. 14, s. 60-65;
- Śliwowska Wiktoria, *Syberia w życiu i pamięci Gieysztorów – zesłańców postyczniowych*, Warszawa 2000;
- Tarnowski Stanisław Kostka, *Księżna Jadwiga z Zamoyskich Sapieżyna*, [Świętoszowice] 2022;
- Terlecki Marian Hubert, *Udział Podkarpacia w Powstaniu Styczniowym*, Krosno 1997;
- Tłuczek Ryszard, *Ziemia przemyska w powstaniu styczniowym*, „Niedziela Przemyska” 2006, R. 49, nr 4, s. III;
- Tłuczek Ryszard, *Ziemia przemyska w powstaniu styczniowym*, Przemysł 2002;
- Trojanowski Władysław, *Udział duchowieństwa diecezji przemyskiej w patriotycznych uroczystościach w przededniu powstania styczniowego*, „Rocznik Przemyski” 2004, t. XL, z. 4 „Historia”, s. 5;
- Waygart Eugeniusz; *Dr Leonard Tarnawski 1843-1930*, „Rocznik Przemyski” 1962, t. 9, z. 2, s. 337-339;
- Wojciechowski Stefan, *Leopold Zgodziński i jego kalendarz historyczny*, „Rocznik Lubelski” 1973, nr 16, s. 173-181;
- Zahel Halina, *Ciche bohaterki...: powstanie styczniowe na Ziemi Przemyskiej*, „Rocznik Historyczno-Archivalny” 2003, t. 17, s. 73-76;
- Załęczny Jolanta, *Powstanie Styczniowe „wojną kobiecą”*, „Niepodległość i Pamięć” 2013, nr 1-2, s. 87-98;
- Ziemia przemyska w powstaniu 1863 r.*, „Nowe Horyzonty” 23 II 1947, nr 8, s. 2-3; 2 III 1947, nr 9, s. 2-3.

## Strony internetowe

- <http://www.cmentarzepzemysl.pl/pages/form.php>
- <https://bip.ipn.gov.pl/bip/form/241,Ewidencja-grobow-weteranow-walk-o-Wolnosc-i-Niepodleglosc-Polski.html>
- <https://genealogia.okiem.pl/powstancy-styczniovi?fraza=adam+sapieha>
- <https://mapa.powstancystyczniovi.pl/index.php/view/map/>

Druk:



**Julia Stachowicz**

ul. Konstytucji 3 Maja 6, 63-100 Śrem

T.: +48 535 408 023

E.: [biuro.jjsgroup@gmail.com](mailto:biuro.jjsgroup@gmail.com)



**Panorama Przemysła z połowy XIX w.**

Sporządzono na podstawie akwareli Tadeusza Rybakowskiego z 1879 roku



POŁUDNIOWO  
WSCHODNI  
INSTYTUT  
NAUKOWY

**ISBN: 978-83-60374-44-3**